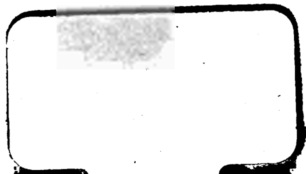

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
ET
VE
RI
TAS
CHRISTO ET ECCLESIAE

KYTKA Z TATIER.

Česko-slovenskej mládeži z rôznych kvietkov

uvil

Strýčko Slavoš.

So slovníčkom slovensko-českým.

S 10 obrázkami dl'a nákresov J. Exc. Em. **Salomona** barona **Friedberga**. Ryl xylograf **F. Bartel.**

V PRAHE.

NAKLADATEL' **FR. A. URBÁNEK**, ČESKÝ KNÍHKUPEC.

— **Prvý český závod hudobní.** —

1886.

Cena 1 zl., skvostně váz. 2 zl.

KYTKA Z TATIER.

Česko-slovenskej mládeži z rôznych kvietkov

uvil

Strýčko Slavoš.

So slovničkom slovensko-českým.

S 10 obrázkami dľa nákresov J. Exc. Em. Salomona bar. **Freidberga**
Ryl xylograf **F. Bartel.**

V PRAHE 1885.
NAKLADATEL' Fr. A. URBÁNEK, ČESKÝ KNÍHKUPEC.
= Prvý český závod hudobní. =

Knihtlačiarňa J. Otta v Prahe.

Hodnej

Blaženke Urbánkovej,

dcéruške českého kníhkupca v Prahe,

venuje

Strýčko Slavoš.

dyž jsem toto kvítí sbíral,
každý kalich se otvíral,
a ozval se květin duch:
„Co jsou kvítka na lučině,
to jsou dětičky v rodině,
a nás všech je otcem Bůh.

Luh je kvítkům širým světem,
vlasť je drahou matkou dětem,
Bůh je otcem národů.
Kdo ctí Boha, vlasť miluje,
a za národ svůj pracuje,
cítí v srdci lahodu.“

Vložte, vložte, milé dítky,
tyto rozmanité kvítky
ve své mladé srdéčko;
pěstujte je neustále,
by rozkvetlo k boží chvále
i nejmenší kvítečko.

Fr. S. Štěpánek.

Nedeľa.

Nedeľa dnes; tu je zas
ten radostný, milý čas!
  Zvony krásne zaznievajú.
Tu pospiecha mamička
tamto do kostolíčka,
  kde sa modlia, kde spievajú.
Kde sa ľudia učia znať:
  Pána Boha nebeského
  a Ježiška laskavého,
jako majú milovať.
Nedeľa dnes; tu je zas
ten radostný, milý čas!

Vďaka a posvetenie.

Ďakujem Ti, Bože, za Tvoju dobrotu,
že si ma z milosti priviedol k životu.
Ten útly môj život posvecujem Tebe,
len Tvojej venujem ho sláve, velebe.

Modlitba malého dievčatka.

Zapadlo slniečko
za vysoké hory,
srdiečko dievčatka
pred Bohom sa korí.
Modlí sa za otca,
modlí za mamičku,
prosí za nevinnú,
útlučkú sestričku.
A skôr než hlavičku
na lôžko uloží,
ešte raz ručičky
k modlitbičke složí:
„Bože môj, otče môj
z vysokého neba,
daj rodu mojemu
všetko, čo mu treba.

A mňa, Bože milý,
  Tvá nech drží sila,
že by som len k Tvojej
  cti a sláve žila.
Myseľ, reči, skutky
  moje zpravuj, Pane,
oddávam sa Tebe,
  nech sa čo chce stane!“
Po modlitbe vrúcej
  hlavičku složila,
o samých anjeloch
  v nevinnosti snila.

Strýčko Slavoš.

Chvála Božia.

Zlatá rosa keď na tráve,
  zora slnce veští nám,
vetrík listím hýbe hrave:
  Tvorca sláviť počínam.

A keď zase rudá zora
  slnce vodí do hrobu,
Keď ho už už kryje hora:
  zbožnosť plní útrobu.

Takto, Bože, dňomi nocou
pred Tvojou sa korím mocou:
Lebo Ty len pokoj dáš,
Ty len v biede pomôcť znáš.

M. Pohronský.

Škovránok.

Maličký škovránok
včasne ráno vstáva,
veselou pieseňkou
chválu Bohu vzdáva.

Aj ja chcem tiež ráno
včasne vstávať hore,
chváliť Pána Boha,
keď zasvitnú zore.

Ku včielke.

Kto ti povedá, malá včelinka,
že ti tu kvitne mädná kvetinka?

Kto ti kalíšky na nej schystáva,
kto šťavu sladkú do nich ti dáva?

Vieš, kto tak, včielko, myslí na teba?
Laskavý Tvorca zeme i neba.

Boh ťa vidí.

Chráň sa, dieťa, všeho zlého!
Boha si vždy připomeň;
pomni, že Boh na každého
vždy sa díva dolu z neba,
vždy sa díva aj na teba,
a noc pred ním jako deň.

V jakejs' koľvek ukrytosti,
Boh je voždy pri tebe:
chráň sa každej neprávosti,
chráň sa Boha zarmucovať,
a seba tak pripravovať
o slasť slastí, o nebe!

G. Zaymus.

Čistotnosť.

Ráno bystro z postele vstaň,
obleč sa chytro, umyj tvár,
ruky, oči, uši, ústa;
nebude ti duša pustá.
Že je „čistota pol zdravia“,
dobre múdri ľudia vravia.
Zdravia zas dá chuť a silu;
zle je, kto robí nasilu.
„Upískaní, uválaní
nebývajú milovaní,“
až sa pozreť na nich hnusí.
Ty aj šaty čisto drž si.
Očisť tedy čižmy, háby,
budú ťa mať za to radi;
učeš pekne tvoje vlasy,
že sa ťa kôň nezostraší.
Keď si už tak pripravený,
predstúp pred Boha v modlení.

A. P. Záturecký.

Poriadnosť.

Už zvonili do kostola,
a po izbe do okola
ktosi sem tam v strachu chodí.
Jurko! čože sa ti robí?
Ach — mladý pán neskoro vstal.
nevie, kde si knižku skoval,
ani iné svoje veci;
paratia ho doma všetci.
Knižka mu bola v komore,
písanka, pero v pitvore,
kalamár zas za truhlicou,
a klobúk — ach — pod hlavnicou.
Ledva to ponachodili,
ale sa aj zarmútili.
Moje dieťa! nebuď také
neporiadne, ledajaké.
Čo by si mal vecí dvesto,
každá má mať svoje miesto.
Ako ti to na chuť padne,
keď si všecko najdeš snadne;
keď si všecko chytro najdeš,
tak i v práci ďalej zajdeš.

A P. Záturecký.

Ruža.

Malá Olinka sa diví
 na pôvabnej ruži kráse,
na skvoste bariev ľúbezných,
 na lístkoch v dobrom súhlase.

A baživo k nej sa kloní,
 vôňou sladkou sa napája,
a s ňou slnce bozk pokojný
 v pelný kališok pripája...

A Olinka stojí zase
 vyplakaná, udivená,
ach, veď zvädla v krátkom čase
 ružička pekná, milená.

A lístočky opŕchajú,
 kalich suchý dol sa kloní,
len kde — tu ku jeho kraju
 týka sa lístok pokonný.

A útla rúčka prehŕňa
 smutne sa v kvietku, s ním baví.
Spadla pelná časť pokonná
 a ach! — poď ňou je červ žravý.

Dieťa! tak ako kvet ruže,
zhynie v žitia svojho kráse:
tak aj ty keď hriech sa sdruží
s srdcom a v ňom sa zapasie!

Slovenka.

Nemárni čas drahý!

Sbieraj ruže, sbieraj,
pokým trvá leto;
darmo budeš sbierať
v jaseň, keď jich nieto.

Nemárni čas drahý,
pracuj, kým máš silu;
kto vie, jakú ešte
môžeš dožiť chvíľu.

Pozde je už žialiť,
keď sa raz čas ztratí;
ten, čo raz uplynul,
viac sa nenavráti.

J. Graichman.

Mladý stromčok.

Načo ma zahradník.
k stĺpu priväzuješ?
Načo mi konárky
nožom obrezuješ?
Ja si chcem voľno rásť
samotný, v slobode:
načo mi podpora
v kvetúcej prírode?
Ten kôl mi zavadzia,
k nemu s' ma priputnal:
navráť mi slobodu,
ktorú som ochutnal.
Nepokaz mi lísťa
ukrutným nožíkom,
veď že už raz prestaň
byť mojím škodníkom.
A na to zahradník:
„Ty sa uč za mladi
do hora rásť rovno;
bo starí neradi
rovnajú hrb krivý.
Nôž reže len špaty,
abys' bol na starosť
na krásu bohatý.“

A. Černianský.

Vďačné dietky.

a dedinou hrobitov
  a v ňom v radoch hroby,
ale ani jeden hrob
  kríž, pomník nezdobí.

Lež na miesto pomníka
  na jednom sú kvety,
sadily jich z vďačnosti
  matke svojej deti.

Zalievaly vodičkou
  pod večer, za rána,
tešilo sa z vďačnosti
  detskej oko Pána.

V žiadnej dobe Hospodin
  neopustil dietky:
rôstly v láske, svornosti,
  jak na hrobe kvietky.

Strýčko Slavoš.

Zvädlá ruža.

„Škoda ruže, krásnej ruže!“
želie Róza malá;
„včera ešte krásne kvitla,
dnes už opadala.“

Otec práve prichádzajúc
čul ty smutné hlasy:
„Tu máš, povie, dcéra moja,
obraz ľudskej krásy.

Ruža v sade, ruža v líci,
obe chytro hynú:
cnosti len a srdce čisté
nikdy nepominú!“

Rečňovanka I

M i l k a.

Prečo je to, že sa Milka
všetkým ľuďom páči?
a prečo sa najme mamka
s ňou tak pekne ráči?

Hádam preto, že je asnaď
zvláštnej dákej krásy,
a že si zná podľa módy
zapletávať vlasy?

Čiže preto, že je hádam
panička bohatá,
že má perly, že má blysky
zo striebra a zlata?

Ani jedno, ani druhé:
lež milou sa stáva,
a každý ju rád má preto,
že sa pekne správa.

Mamku svoju za celý svet
nenahnevá ona,
lež čo jej na očach zbadá
všetko rada koná.

Švárna v reči, driečna v chôdzi,
čistotná v obleku,
zná každého pekne uctiť,
najme v staršom veku.

Pritom že je krotká, tichá,
a milovеselá,
za to ju tak radi majú
jako len anjela.

Dievča a ľalia.

Ľalia, ty si môj
kvietok premilený,
že mi tak vyzeráš
pekne obielený;
či to dážď, či to prach,
ty nič nedbáš na to,
ty na veky stojíš
čistá, jako zlato!

Oj, krásna, prekrásna
bieluškā ľalia,
tebe chcem, tebe chcem
podobná byť i ja!
Keď budem čistotná,
čistotná jako ty,
viac mi to bude stáť
nad všetky bliskoty.

A. H. Škultety.

Prirovnanie.

Keď sa ruža rozvíjala,
pri nej pekná Milka stála.
Ach! tak milo bláhala si,
keď tie mnohé zrela krásy!

Ach! a tak jej dobre bolo,
keď rozšírenú okolo
vôňu ruží zavoňala —
zač by to nebola dala?

Veď i ona je ružička,
tak tejto pekná družička,
na jej lícach mladé časy
a v nich mnohé jaré krásy,
v tých jej očiach pohľad jarý
krásy význam v celej tvári;
na jej čele odlesk mája,
je to snád ružička z raja!
A v jej postave veleba,
je to snád ružička z neba?

Mráz bol — ruža opršala,
pri nej pekná Milka stála,
Ach! chudinka vzdychala si,
jaké sú to hrozné časy,
keď pohynú vňady, krásy!
Ach! chudinka stýskala si,
jaké sú to hrozné doby,
v ktorých krásy padnú v hroby!

Plačeš milá nad ružičkou,
nad krásnou svojou sestričkou?

Plačeš. že sotvá skvietala.
už zvädla a opadala? —
A či na svoj myslíš los?
Milá! v srdci krásu nos!
Nezakladaj v kráse tela.
bo tá netrvá za veľa!

Pekné duše, srdcia cnostné
sú krásy — jichž doby zlostné
nikdy v tom svete nezkazia
ani zimy neomrazia! —
Krása tela trvá časne.
lež duše večne sú krásne:
tieto si zváž, milá, krásu,
tú ti nezhltí zub času!

M Dumný.

Svojmu synovi.

Keď na niečo myslíš,
nech sú ti myšlienky
čisté, jako prameň
pohorskej studienky.

Keď niečo hovoríš,
nech sú tvoje slová
jasné, jako nočnia
pieseň slávikova.

A keď niečo konáš,
nech sú tvoje činy
skvelé, jako perly
vytiahle z hlbiny.

Strýčko Slavoš

Napomenutie pre dcéru.

Nevešaj na seba
čo Ti nie potreba,
nádhera v *obleku*
nedá *cnosť* človeku.

Nekráčaj sťa páva,
ako prázna hlava —
veď pyšné *chodenie*
nedá Ti *spasenie*.

Nevravievaj veľa
jak bys' vše vedela;
púhe len *vravenie*
ešte *múdrosť* nenie.

Odev, *chod a vrava*,
to troje podáva:
akého je *panna*
rázu a chovania.

Strýčko Slavoš.

Zrast v dobrom.

Malé je semä,
ktoré do zeme
sadíme,
a narásť z neho
smreka veľkého
vidíme.

A puk zelený,
neozdobený
na kríčku,
spanilú kryje,
kým sa rozvije,
ružičku.

I my detičky —
bár pomalíčky
zrastáme,
však v dospelosti,
tiež krásne cnosti
vydáme.

J Š—a.

Pieseň jarnia.

Hor sa, bratia, zaplesajme,
vesna nám už nastala;
Pánu Bohu vďaky vzdajme:
krutá zima skonala.
Teplé slnce rozlučuje
ťažké väzby ľadové,
zem precitlá odhadzuje
pokryvadlá sňahové.

Príroda nám celá hlási:
ten, kto seje, bude žať!
Ten, kto z jari hneď sbiera si,
nemá v zime hladovať.
Majme že sa k práci teda
teraz z jari života,
ať nás v zimnom veku bieda
netlačí a nudzota.

G. Zaymus.

Rannia pieseň.

Preč už zašla temnosť noci,
z Božej lásky, z Božej moci
ranní nastal čas.

Stkvie sa zase svetlo jasné:
zlatá zora, slnko krásne
zase blaží nás!

So škrovánkom včasne zrána
chváľme, chváľme sveta Pána,
vďaky čiňme Mu:
že nás chránil v nočnom čase,
že nás zbudil zo sna zase
ku dňu bielemu!

Novou silou obdarení,
celým tvorstvom povzbudení,
vzdávajme Mu česť!
Jemu sa zas obetujme,
Jemu nový deň venujme,
bo On Pán náš jest!

G. Zaymus

Noc.

Slnko zašlo, len zore
na západnom obzore
svedčia, že bol krásny deň,
a tie zmizly, nastal sen.

A noc tmavá kryje svety,
spočíva už tvorstvo, kvety,
každé v svojej skrytosti,
po dennej unavenosti.
Ó človeče, i ty každý,
zaspíš nekdy, ale navždy.

M. Chrapštiak.

V z i m e.

Minulo leto,
čože tu robiť? —
Pilne do školy,
detičky, chodiť;
nemôžte sa hrať
v hájku zelenom,
ani si spievať
v kole veselom.

Sem sa, detičky,
sem kolo peci,
aj v zime dáva
Boh dobré veci.
Sem kolo peci
si posadáte,
v rozprávke, v práci
jaro dočkáte.

Slovenka.

Pieseň o slnku.

Kde je slnka milé teplo,
tam rastie strom, kvet i steblo;
kde je slnka jagot, ligot,
tam vtáči spev, vtáči švihot;
kde sú slnka zlaté lúče,
tam sa mušky hrajú rúče.
A tá slnka stkvúca žiara
srdce k Bohu mi rozhára.
Preto slnko vďaky tvár
príjmi od mňa za ten dar.

Magurský.

Mesiac a hviezdy.

Sťa v poli ovečky,
tak sa pekne pasú
po nebi hviezdičky
za nočného času.

Sťa verný pastierik,
mesiačik jich vodí:
každá si po svojej
cestičke tam chodí.

Jedna druhej to tam
  nikdy neprekáža;
jedna druhú to tam
  nikdy neuráža.

Či sa ku hviezdičkám,
  dietky, podobáte?
Či tiež o poriadok
  medzi sebou dbáte?

Láska Božia.

Ovečky skákajú po lúčinách,
včeličky lietajú po kvetinách;
vtáčatká šveholia po celý čas:
po háji, po poli slyšať jich hlas.
A pan Boh dívá sa z neba dolu
jak všetko teší sa tu pospolu,
jak všetko chválí Ho a ďakuje,
že každý tvor živí, potešuje.

Jarnia pieseň.

u je jaro, braček drahý,
nastal zase čas ten blahý,
kde nás viacej zima
mrazy nedojíma.

Božia milosť nám dopriala,
milá vesna že okriala,
príjemne nás vítą,
potechy nám skýta.

Budemeže sa dobre mať,
slnko sa už počína smiať,
pod ním sa vše hraje,
života si praje.

Vtáčik, hľa, čo nás opúšťa,
už má zase svoje húšťa,
hniezdo stavá pilne,
zaspieva si silne.

Škrován dostať chce oblaky,
za pestrým motýlom saky
chlapcov sem tam behajú,
pokoja mu nedajú.

Tamto slovenské dievčatá,
jako štebotné vtáčatá,
spievajú si na poli,
to mi veru po vôli!

Na výšine tichá búda,
pokojný v nej bača húda:
hajdom hajdom tidlidom,
hajdom tidli tidlidom.

Keď ten bača fujaruje,
šuhaj skáče, vyspevuje:
jaro, jaro rád ťa mám,
za sto zlatých ťa nedám.

Milko Pohronský.

Krása jara.

Je to krása, je to radosť,
tá príroda v jarní čas,
jako čo by zo všetkých strán
raj usmieval sa na nás!

Či na pravo, či na ľavo
oči svoje zatočíme,
v zeleni a v kvete všade
sad, les, lúku zočíme.

Všetko žije, pohýňa sa:
včelka snáša mädu slasť;
fialenka vôňu dýcha,
spevom znejú les, háj, chrast.

Zo žriedal vrie voda bystrá,
v ďaleký ta hrčí svet:
kraj potôčka v bujnej tráve
rozvíja sa mnohý kvet.

L'ubovonný po doline
z hájov vetrík zavieva,
ľúbežný vo krovi slávik
spev z hrdielca vylieva.

Po horách a po údoliach
stáda bystro pasú sa;
zvuky fujár, spevy trávnic
šírym nebom nesú sa.

L'udia orú, ryjú, kopú,
sejú, sadia po poli,
spanilá ích pieseň všade
ozýva sa v okolí.

Nuž a tebe, synu milý,
či snáď každý jarní deň
nemíňa sa v blaženosti
jako krásny, sladký sen?

Pán Boh to tak všetko riadi,
krášli zem a nebesá,
a len srdce tvrdé, prosté
nad tou krásou neplesá.

Ty však plesaj, synu milý,
česť a chválu Bohu vzdaj,
učiň žitia tvojho jaro
v krásnych cností krásny raj!

M. Medňanský.

Štyri čiastky roku.

Ja svite štebocú lastovičky,
šuhaj ženie z domu von kravičky,
dievča vije veniec,
píšťalku mládenec
z vŕby krúti.

Prepelica leto oznamuje.
novému sa chlebu ľud raduje;
otec jačmeň kosí
a syn snopy nosí
dohromady.

Ta dolu, ta letia divé husy,
k vínobraniu dolniak nože brúsi,
horniak repu kope,
dievky trú konope
pri mesiačku.

Lačné vrabce letia do stodoly,
šuhaj kŕmi senom tučné voly,
nevesta ľan pradie
a do pece kladie
suché drevo.

K. Kuzmány.

Spev škrovánka . . .

Letí škrován, k nebu letí,
v nad pozemné krásné svety —
pieseň jeho milo zneje,
z piesni sladký pocit veje.

Daj mi, vtáčku, krýdel tvojích,
a kus z vábnej piesne tvojej, —
nech pocítim sladkosť spevu,
v zarmútenej duši mojej! — —

L'úbim zvuky spevu tvojho,
rád sa dívam na bystrý let;
keď ty spievaš svet sa teší —
príde zima — teba viac niet! —

Spieva slávik z rána v kroví,
pieseň jeho k nebu letí; —
letí za ním túžba moja:
ta v čarovné krásne svety! —

A. Budínsky.

Vtáči spev.

Vtáčkovia malinkí
po hájoch lietali,
z halúzky na vetev
veselo skákali;
lež pri všetkej svojej
roztomilej vôli,
vtáčkovia tí eště
posial nemí boli.

Tu v poli, tam v lese
počuli panenku
nôtiť, prespevovať
veselú pieseňku.
I oni tak chceli
pyštekom štebotať,
lež nevedeli tak
hrdielkom klokotať.
Tu z tej modrej báni
neba vysokého,
zoslal Boh anjela
ku nim bielučkého.
A ten k nim prerečie:
„Sem, milí vtáčkovia,
zleťte všetci ku mne
z milého vám krovia!“
Vytočil píšťalku
z halúzky vrbovej,
a nôtil piesenky
šumnulinké na nej:
hrubo a tenunko,
trasavo a jemne,
slaďunko, veselo,
zádumčivo, temne.
Tu otvorí píštek
kŕdlik vtáčkov milých,
srdiečko jim tlče

od citov podivných,
a hlasy príjemné
výndu jim z hrdielka,
a srdiečka jejich
radosť prejme veľká.
V rostomilom zvuku,
sťa zvončeka znenie,
rozľahlo sa hájom
vtáčkov švitorenie. —
Vnídeš-li do lesa,
ideš-li po poli,
všade tam počuješ,
jak vtáček šveholí.
Pomysli si, dieťa,
že ten vtáček malý
so svojou pieseňkou
Pána Boha chváli!

A. E. Timko.

Vzájemnosť prírody.

Hlavičku k zemi skloňuje,
ľúbu vôňu vydychuje
krásy plný kvet,
chce oblažiť svet.

Vlnka si s vlnkou pohráva,
dáždik dúhu vysielava
  búrku okrášliť,
  ľudí potešiť.

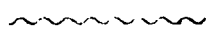
Vetrík obláčky spojuje,
pálčivosť slnca zmierňuje,
  oblaky z dialky donáša,
  škodné pary preč zanáša.

Mesiačka a hviezdičiek kmit,
dokial nezorí rána svit
  svieti zemičke,
  svojej sestričke.

Keď po noci v rannom čase
objaví sa slnce zase,
  budí životy
  z tuhej driemoty.

Príroda k radosti zove,
podáva radosti nové,
  Boha ctiteľovi,
  tvorstva priateľovi!

J. Š.

V jaseni.

Šíro pole, pusté pole,
kdeže sú už tvoje krásy?
Všade len skalné námole,
všade len víchrov ohlasy!

Ach bolo to voľakedy,
kým slniečka lúče hriali,
a cenkavých oviec čriedy
po nivách sa rozpásaly.

Miesto nich sa teraz snehy
po vŕškách sem tam belejú,
kde sa pásly, šumné brehy
už pomaly šedivejú.

Šíre pole, pusté pole,
rozsiahle dúbravy, lesy;
Všade len snehov námole!
Kdeže si jaro, kdeže si!

J. Čajak.

Moja žiadosť.

Mnohú žiadosť človek v srdci chová,
ktorá je v ňom každodenne nová
a tak najviac po tom túži, baží,
čo mu srdce nevyslovne blaží.

Jeden žiada diamant, poklad, zlato,
aby si slasť sveta zvážil za to,
by mohol byť boháčom vo kvete;
slovom: by mu dobre bolo tu na svete.

Druhý iným chce byť, iné žiada,
a v modlitbe Bohu to predkladá:
Oj, i ja mám srdce a v ňom žiadosť,
v ktorej je môj život, svet a radosť.

Denne Pánu Bohu to predkladám,
a v modlitbe od neho si žiadam:
aby mi dal dožiť k veľkej slasti
lepších časov v tej slovenskej vlasti.

M. Dumný.

Láska k domovine.

Jako zvädlé kvety
nebeskú rosičku;
jako bystré pstruhy
studenú vodičku;
jako spevný slávik
kríčky a húštinu:
tak ľúbim, milujem
svojú domovinu.

Strýčko Slavoš.

Ku rodnej dedinke.

Dedinôčka milá,
horami hradená,
ty si dávno s mojím
srdiečkom zrastená.

Ten potok, tie skaly,
tie lúky, boriny,
sladia mi už dávno
života hodiny.

Nedaj, Bože, nedaj
  nikdy to dopustiť:
abych mala svoju
  dedinku opustiť.

Tu som sa zrodila,
  tu život chcem tráviť,
tu v krásnej prírode
  meno Božie sláviť.

Tu rodičov milých,
  tu mi pochovali;
Daj Bože! by aj mne
  hrob pri nich ustlali.

Dedinôčka milá,
  horami hradená,
ty si večne s mojím
  srdiečkom zrastená.

Strýčko Slavoš.

Domovine.

Kraj slovenský, milý!
  Krásne tvoje stráne,
keď sa mi ozývaš
  vo speve na ráne.

Vo speve veselom,
čo spieva družina,
čo sa tam na poli
pri klasoch zohýna.
Kraj slovenský, milý,
krásne tvoje stráne,
keď to slnce zlaté
nad tebou zastane.
Nad tebou kraj milý,
kde Kráľová Hoľa
a Kriváň vysoký
pozerá dokola!
Na tie role, lúky,
na ten rod milený —
v mestách a osadách,
prácou rúk živený.
Kraj slovenský, milý!
Milý Tatier kraju,
po ňomž vlny Hrona,
Váhu si plávajú.
Nech rod tvoj slovenský
z každej sveta strany,
sám mocný Boh z neba
od záhuby chráni!

H. Tisovský.

Verná Slovenka.

Hocaj som jedna
chudobná, biedna
 panenka,
keď som len švárna
národu verná
 Slovenka.

Krajšia chudoba
jako nezdoba
 nevernosť,
milšia k svojemu
ako k cudziemu
 prítulnosť.

J. Čajak.

Slovenčina.

Slovenčina, premilá reč,
o teba je vždy moja peč;
matka teba mňa učila,
keď na prsiach ma kojila.

Králi majte zlaté berly
a vy kňažňy vaše perly,
rád nemám tak poklad zlatý,
jako jazyk môj bohatý.

Kto sa za svoj jazyk stydí,
myslí, že on dobre vidí —
lež slepé má ducha oči,
lebo svetlu práva bočí.

Kto jazyk svoj nenávidí,
ten samého seba šidí,
lebo svoju reč len tupí,
kto sa k nej má jako hlúpy.

Kto len v dome cudzom sedí,
do súsedných kuchýň hlädí:
hej, ten nemá všetkých doma;
hlad ho morí do paroma.

Styď sa zradcu! nemáš vlasti
a národnej v prsiach slasti,
len jak Kain po cudzine
hambu robíš tvej otčine.

Hej, moja vlasť ty slovenská!
hej, duša ctí ťa vlastenská,
v sladkej chová ťa pamäti
snahy tebe svoje svätí.

Hej, dokial som tuná živý
za teba vlasť, som horlivý;
keď prevýšim smrtnú dobu
zem k mojemu dajže hrobu.

F. V. Sasinek.

Driečna Slovenka

Nič to preto, že som teraz ešte
malá panenka —
počkajte len, jaká zo mňa bude
driečna Slovenka.

Modliť sa a čítať, písať, aj rátať
už čosi znám,
a keď som pri dobrej vôli, veselo
si zaspievam.

Hrášek sadiť, bôb okopať, petrušku siať, i to znám;
na klinčeky a fialky osobitnú hriadku mám.

Na jaseň už sľúbenú mám praslicu a vretienko;
naučí ma priasť maminka pekne hladko, na tenko.

Potom že ma budú učiť šiť, variť i šaty prať,
chlebík upiecť i koláčik, aj hostinku pristrájať.

Všetko, všetko sa naučím, čo má vedeť panenka —
lebo zo mňa musí vyrôsť hodná, driečna Slovenka.

Rečňovanka I.

Slovák.

Slovák som ja, Slovák, to tajiť nebudem,
milý mi je rod môj, naň si nezabudem.
Už moja mamička, keď ma pestúvala,
takto za mňa Boha voždy prosievala:
„Bože daj, Bože daj, oj dieťatku môjmu
srdce naplnené láskou k rodu svojmu;
by na ňom dožila slovenská rodina
hodného junáka a verného syna.“
A hľa, tieto vzdychy milostnej materi
sú vzdychy národa; ktože neuverí!?
Preto ja aj voždy rod svoj ľúbiť budem,
na to, že som Slovák, nikdy nezabudem.
Slovenská rodina je moje potecha:
S ňou k sláve, víťazstvu duša mi pospiecha.

Podbrančan.

Šuhaj Slovák.

Hej, bystrý a smelý šuhaju, šuhaju!
povedz nám: čo si ty, jako ťa volajú?

Ja som šuhaj Slovák, v Tatrách mi deň svitnul,
mladosti mojej raj v Uhorsku mi skvitnul.

Zo slovenských predkov otec môj, mať moja;
na zdravom koreni od pamäti stoja.

Bratov a rodákov mám hodných Slovákov,
sestry a vlastenky mám švárne Slovenky.

Šuhaj som! a časom vyrostem chlapina,
že sa nezahanbí slovenská rodina.

Rečňovanka I.

Slovák.

Slovák som, Slovák som!
bo keď ma Boh stvoril:
„Buď verným Slovákom“
tak ku mne hovoril.

Dokial vo mne duša
na tom svete žije,
dotial moje srdce
za môj národ bije.

Kiežby mojím srdcom
bol tento svet celý,
by v ňom každý Slovák
mal byt láskou vrelý.

*

Ach, prečo nenie dosť
náručia mojeho?
bych pritisknul k srdci
Slováka každého!

F. V. Sasinek

Slovenka.

Poteš že mňa poteš
radostná pomnenka,
nedaj mi zabudnúť,
že som ja Slovenka.

Hej! Slovenka som ja,
Tatry ma zrodily,
ony ma na rukách
materských nosily.

Strieborného Váhu
vlnky mi hrávaly,
tatranské doliny
láskou ma objaly.

Či teda Slovenkou
ďalej byť prestanem?
Slovenka som bola,
Slovenkou zostanem!

S. Z.

Otázky a odpovede.

„Čím si ty, Janíčko?“
  vždy sa ma pýtajú —
mamušenka moja,
  keď ma k Bohu majú.
„Čím bych bol? Kresťanom!“
  odpovedám na to;
„viera mi je milšia
  nežli striebro, zlato.“

„Čím si ty, Janíčko?“
  vždy sa ma pýtajú
apušenko, keď ma
  denne učievajú.
„Čím bych bol? Slovákom!“
  odpovedám na to,
„svoj národ nezaprem
  za striebro, za zlato.“

Strýčko Slavoš.

Dedinôčka.

Dedinôčka moja, dedinôčka milá,
ver bych ťa za celý svet neopustila!
Tak mi tu tichúnko deň za dňom sa mine —
hej nemáš lepší svet, nežli na dedine!

Dedinôčka moja, milá dedinôćka,
bystrý si potôčik krížom tebou ločká:
všade tu tak voľno, kam obrátim očká,
sady, lúky, hory vidím hneď z oblôčka.

Pod oblôčkom mojim malá zahradôčka,
v nej sa ja tešievam od rôčka do rôčka;
v nej sa ja tešievam, v nej ja milo žijem,
z pestrých vonných kvietkov pekné vence vijem.

„Smutno na dedine!“ však vravíte ľudia,
a mne sa v nej denne nové slasti budia,
a ja tu nepoznám žiaľu ani tiesne,
veď čujem i spievam denne rodné piesne.

„Pusto na dedine!“ však to mnohý vraví
že niet vyrazenia, že tu niet zábavy;
a mne každučký deň nová radosť svitá;
bo každý deň nová práca k nám zavíta.

M. Dumný.

Považie.

Keď len okom pozrem
po Považskom kraju,
nuž mi všetky žilky
v mojom srdci hrajú.

Po Považskom svete
všetko sa ti smeje,
jako by si chodil
v krajine nádeje.

Srdce sa tu teší,
bár žalosťou horí,
tu sa srdce kriesi,
keď ho osud morí.

A keď hore pozreš
od Žiliny k Strečnu,
v tom obraze shliadneš
túžbu Tatier večnú.

Váh ti žalmy hučí,
skaly moc zvestujú,
ráj sa dolom stelie,
horou časy plujú.

Oj, Považie naše,
ty rajská dolina!
Kto ťa len raz videl —
večne ťa spomína.

J. M. Hurban.

Dieťa detvanské.

Stojí vysoká, divá Poľana,
 mať stará ohromných stínov,
pod ňou dedina Detvou volaná,
 mať bujná vysokých synov:
Či tých šarvancov Detvy ozrutných
Poľana na tých prsách mohutných
 nenosí a nenadája?
Alebo aspoň na tie výšiny
nehľadí dcéra tejto rodiny
 keď má porodiť šuhaja?

Jako by Detva obrov nemala! —
 Mať srodila v poli syna,
trávovú plachtu porozvíjala,
 z buka na buk ju pripína.
Prvý raz oči šuhaj roztvorí,
čo vidí? — Výsosť Poľany hory
 a opachy nezvratných skál;
A spustí zraky prvé v doliny,
čo vidí? — Hory zázračnej stíny
 a prekrásnu slovenskú diaľ.

Mať žne, a kto to dieťa čičíka?
 Šum lísťa storočných dubov.

A k jakej piesni chlapča privyká?
  Vetor duje horou hrubou.
A pekná pieseň šumnej materi
mladuškú dušu len s krásou mieri,
  aby celkom syn nezdivel:
a preto potom rád on počúva
aj keď Poľanou víchor predúva
  aj mladušky slovenskej spev.

Z „Detvana“. *A. Sládkovič.*

Pasák oviec.

atry naše, Tatry, utěšený kraju,
pri pohłade na vás žily vo mne hrajú.
Kam len okom hodím pre ovečky paša,
na holách, na grúňoch, aj vôkol salaša.
Ovce, moje ovce, pozor že si dajte,
dravcom smelým vždycky vyhybovať znajte.
Dunčo, Zahraj, Vlčko, strážcovia su vaši,
vo dne tu na pastve, v noci na salaši.
Ovce, moje ovce, jako smýšłam s vami,
jako vás milujem, vidí Boh nad nami.
Ovce, moje ovce, k salašu sa berme,
čiernemu mračienku nikedy neverme.
Dolu, ovce, dolu, hvízda na nás bača,
bo nám veru leják chrbáty namáča.

Dunčo, Zahraj, Vlčko, z bokov zavracajte,
pasáka za stádom stúpať ponechajte.“
Už kropaje dážďu z oblakov padajú,
už ovečky biele pod strechu vchádzajú.
Zbliskne sa — zahrmí — z oblakov sa leje,
že ušli zmoknutiu pasáčik sa smeje.
Gajdence, fujara vydávajú zvuky,
Tatranské si piesne podávajú ruky:
Lebo sotvaj jedna pieseňka odzneje,
už druhá i tretia z mladých úst sa leje.
Pekný je ten život na Tatranskej holi:
pasák oviec *nezná* o žiadnej nevoli!

Strýčko Slavoš.

Pastiersky pes.

Sotva že stíchly diaľne ohlasy,
už vtáčky plaché lietajú,
a v nezabúdok krúžik belasý
jašteričky sa skrývajú:
už od ďaleka šum sa rozlieha,
a vždy blíž a blíž šuchot dobieha,
už prút suchý praští blízko:
a udychčaný cvalom pripáli
a k Martinkovi svojmu sa svalí
Belko, snahosrstý psisko.

Srosené dlapy na predok vystre,
na ne smelú hlavu složí.
a na Martinka okále bystré
opre pekný ten tvor boží;
a krúti sem tam chvosta kúdeľou,
zas s brnčiacou sa pohráva čmelou,
a zas žmurká, podriemkavá;
a tak si leží, jak by neležal,
keď by po pri ňom čujný vlk bežal,
s ktorým tak rád sa bíjavá:

Že keby snívať sa mu vedelo.
snival by o kŕdli vlkov,
s ktorými sa mu ruvať zachcelo
a ktorých špatne vytékol;
snival by gazdy svojho pochvaly,
prísahy, že čo by mu hneď dali
zaň päť kôz, že Belka nedá;
snival by jako vlkov hromady
držia o zkaze jeho porady,
že ích dusí, že ích zieda.

Z „Detvana“. *A. Sládkovič.*

Maminke.

Chodila som po zahradke.
kvietky som si hľadala,
a v tom pekná malá muška
takto mi zašeptala:

„Načo trháš tie kvietočky?
Uvädnú ti, Olinka!
A ja jej zas: nevieš prečo? —
Dnes má mena maminka.

Vezmi si jich, mamko drahá,
príjmi nevinné kvietky,
ony vravia, že ťa ľúba
Tvoje milené dietky.

R. Uram.

Láska k rodičom.

O! jak sa radujem
a Bohu ďakujem,
že dobrí rodičia
od mladi ma cvičia;
vedú ku mravnosti
a božskej známosti!
Pri tom čo mi treba.
mám šatky, mám chleba;

mám klobúk, čižmičky,
do školy knižtičky.
O rodičia moji,
pri vás si v pokoji
žijem bez starosti
dni mojej mladosti!
Budem vás poslúchať,
chcem vám byť po vôli,
chcem, žeby ste so mňou
vždy spokojní boli!

A. H. Škultety.

Babičke.

Moja drahá babička,
daj, bozkám ťa na líčka,
na ústečká, na čelo:
žij babička veselo,
v stálom zdraví, v spokojnosti,
malej vnučke ku radosti.

Strýčko Slavoš.

Dcérka a mať.

V slzách matička sedela,
často vzdychlo sa jej,
a malé, útle dievčatko
vraví mamke svojej:

„Čo kropíš tými slzami
 moje žlté vlasy?
Či vari visia nad nami,
 mamička, zlé časy?“

Pritisnúc k srdcu vrelému
 mať púčok ružový,
a ústa k čielku bielemu,
 dcérušku osloví:

„Otec tvoj nechce z hrobu vstať
 z pod zelenej trávy:
a nevie, nevie tvoja mať,
 čo svet z teba spraví!

Svet má zbroje, tys bez zbroje,
 veľký svet, tys malá:
a nevie, nevie tvoja mať,
 komu ťa chovala!“

A slza v očiach dievčatka
 teší plač materi,
a potecha tečie sladká
 z nevinných úst dcéry:

„Dobrí sa zlostných neboja,
 čo by sa jich báli? —
Boh má zbroje, svet bez zbroje,
 Boh veľký, svet malý!“

A dve ľúbosti objímu
  nádeje svet nový;
pritiskne k srdcu vrelému
  mať púčok ružový.

A. Sládkovič.

Slovo k babičke.

Babičko drahá,
  babičko milá!
pri tebe mi je
  najmilšia chvíľa.

Vezmi na lono
  maličkú vnučku,
daj si pobozkať
  suchučkú rúčku.

Daj si pohladiť
  strieborné vlásky,
na čele, lícach
  vyryté vrázky.

Ty si lekárom
  keď ma čo bolí,
ty si útechou
  mojou v nevoli.

Tys' mojim radcom
  pri každom čine:
preto sa vnúča
  k tebe tak vine.

Babičko milá,
  babičko zlatá!
Tvoj pokyn, vôla
  je mi vždy svätá!

Ži mi k radosti
  v pokoji, zdraví!
Babičko milá,
  dobráčik pravý!

Strýčko Slavoš.

Dobrá dcéra.

O týdeň je mamke mena —
  to si musím poznačiť,
abych sa jej jako treba,
  mohla nečím zavďačiť.

Jako náhle ráno svitne,
  postel ticho zanechám. —
a kde sú najkrajšie kvety,
  po zahrade pobehám.

A z tých kvetov najsamnajskôr
pekný veniec urobím;
s ostatnými, jako sa dá,
predniu izbu ozdobím.

Oj! keď to uvidí mamka,
budeže sa radovať!
A „kde Milka, moja Milka?“
každého sa zpytovať.

Ja pribehnem: „Dobré ráno!“ —
a hneď rúčku pobozkám:
„Mamka moja, mamka moja,
jako vás ja ráda mám!“

Tu ma vezme do náručia,
bude láskať, objímať;
a ja sľúbim, že ver zo mňa
dobrú dcéru musí mať.

Rečňovanka I.

Venovanie.

Nezabúdka modrá
v zahradke kvitne mi,
pri nej kloní kalich
chudôbka ku zemi.

Útlo a pilno si
  kvietky ty pestujem —
a komu jich potom,
  komuže venujem?

Tej, čo ma tak milo
  vede k nevinnosti
tej jich ja venujem
  z detinskej vďačnosti!

J. S. Kršák.

Dohviezdny večer.

Na prostred stola tam stromček stojí,
vo svetle jasno sa jasá,
vôkol rodina v milom pokoji
sedí, dietky teší krása,
v ktorej sa stromček rozkvetá;
naň jim zrak s túžbou zaletá.

V tom malá Olga matku osloví:
„Povedz mi, matička drahá,
čí je to darček tak pekný, nový?
Niečo ma k nemu tak ťahá.
Aké sú krásne na ňom tie veci;
preč' ho tak rádi vidíme všetci?“

*

A matka dcérke žltuške vlasy
pohladká, čelo pobozká;
potom sa k dietkam takto ohlási:
„To vám láska dala božská:
to vám Ježiško donáša malý,
že ste sa k nemu dobre chovaly.

Bo on poslušné dietky miluje.
i vy ho milujte, malé;
on od nešťastia vás zavaruje.
on vám dáva šťastie stále.
Buďte vždy dobré a modlite sa.
tak vás uvede v svoje nebesá.“

A dietky milé rúčky zložily,
zraky k nebesám povznesly;
a v očkách tíško, do hodnej chvíli,
slzičky sa jim zaleskly,
matka s radosťou na ne hľadela.
tak stály tíško, stály za veľa.

Potom s radosťou kolo stromčeku
dovedna sa usadily,
každému dačo padlo do oka,
každú vec na ňom chválily.
Veď čo v dohviezdny večer dostaly,
to jim posiela Ježiško malý!

Slovenka.

Prebudený chlapček.

Nemôžeš usnúť, chlapček môj malý,
začínaš plakať, — čo ti je?
Či sme ti tvrdo hádam postlali?
Či ťa perinka zle kryje?

„Ach mamka moja," chlapčatko povie
a s plačom matku ku sebe zovie,
„nemôže mi len z umu zjíť:
Nepovedal som večer žiadnemu
dobrú noc, mamke, všetkým, každému
i zabol som sa pomodliť!"

J. Čajak

Obraz nádejí mladosti.

V kabaňke bielej nad vodou
chlápätko malé sa baví;
obrázky čo mu mať dala,
ukladá riadkom do trávy:

To, vraj, vojaci na koňach.
a toto šable čo majú,
a toto zase ja budem,
keď ma na vojnu ta dajú.

A všelijak myslí, rozkladá
akoby najlepšie mohol.
A hneď zas pekne napraví,
čo malou nôžkou si pohol.

V tom vetor tuhý zaveje,
na oči skrúti mu vlásky:
zmiznú vo vode — nič nevie —
červené, biele obrázky.

Janko Čajak.

Dieťatku v kolíske.

Spiže mi, spiže mi,
dieťatko dušička,
veď tu nad kolískou
bdie tvoja mamička!

Spiže mi, spiže mi,
do bieleho rána,
a potom vstaň zdravá,
duša milovaná.

R. Uram.

Marienka sirota.

„Ach, či som nešťastná!“
Marienka vzdychala.
„moju drahú mamu
smrť mi už odňala.“

Neplačže, Marienka,
a osuš slzičky,
máš otca na nebi
namiesto mamičky!

R. Uram.

Evička osiralá.

Ach, ach! ja ubohá sirota Evička:
lanského roku mi zomrela mamička;
ach! a toho roku už aj otca tratím:
Ktože sa smiluje? Kamže sa obrátim? —
Mám ja ešte, mám ja Otca nebeského,
ten ma neopustí nikdy, a ja Jeho.

Nar. pieseň

Dobrá matka.

Podže sem, dcéruško!
dokial si maličká,
privykaj ku práci
jako tá včelička.
Daj to, milý Bože!
z vysokého neba,
aby som si hodnú
vychovala z teba.

Ó jak vtedy budem
na svete šťastlivá,
vidiac, že v tom srdci
krásna duša býva.
Daj to, milý Bože!
z vysokého neba,
aby som si hodnú
vychovala z teba.

Keď jako ružička
budeš sa rozkvetať,
naučí ťa spievať
milená tvoja mať.
Daj to, milý Bože!
z vysokého neba.
aby som si hodnú
vychovala z teba.

Nikdys' za reč tvoju
  nestyď, dcérko milá!
Tak bys' sa za svoju
  mamičku hambila.
Daj to, milý Bože!
  z vysokého neba,
aby som si hodnú
  vychovala z teba

Nestyď sa za reč svú
  jako zlá Slovenka —
    miluj národ
  sťa pravá vlasťenka.
Daj to, milý Bože!
  z vysokého neba,
aby som si hodnú
  vychovala z teba.

Umierajúca matka.

„Oj, matičko ľúba, nechoď ty do neba!
  čo bude na svete z dietoček bez teba?
  Tu vrelé náručie dietok k tebe kynie!"
„Nie! syn môj — do mojej vlasti vy príjdete,
  o pravej láske, len tu sa dozviete:
  tu vás tým vrúcnejšie mať k srdcu privinie.

J. Capko-Zniovský.

Siroty.

Bože náš, Bože náš, smiluj sa nad nami,
bez otca, bez matky biednymi dietkami.
Matku sme si ani dobre nepoznaly,
dobrého nám otca dávno pochovaly.
Bohatá rodina nedbá na siroty,
a my sme nie ešte súce do roboty.
Ach a horký je ten chlebík vyžobraný;
nech od toho pán Boh sirotu ochráni!
Jedon ho ošomre, druhý ti nič nedá,
tretí ťa vyľaje. — Oj, beda, prebeda!
S plačom si ten kúsok chleba vyprosíme,
tú smidku horkými slzami skropíme.
Kto nás polonahé deti zaodeje?
Kto, keď nás oziaba, ktože nás zahreje?
Nič sme nezvinily. Bože náš, Bože náš!
Čože sa nám takto na svete trápiť dáš!
Smiluj že sa, smiluj, Otče náš, nad nami
biednymi, bez otca, matky sirotami.

J. Ch.

Siroty.

Mati moja, kde je apko? kde otec náš milý?
Vari preto tašiel, že sme sa mu zneľúbily?
Tíško tíško deti moje! L'úbi on vás všetky:
a príjde zas a objíme milé svoje dietky.

Mati moja, a kam ta šiel otec starostlivý?
Povedz nám len, mamko, či je mrtvý a či živý?
Živý — mrtvý — ako chcete — nepýtajte sa ma;
tašiel len kus hen, ta tam, kde — ani neviem sama.

Mati moja, a či príjde zas otec náš milý?
Veď by sme už dobré boly, a vždy ho ľúbily.
Príjde, príjde, deti ľúbe, len myslite naňho;
složte vaše rúčky malé, modlite sa zaňho;

Vil. Pauliny Tóth.

Nárek za matkou.

Mať moja, mať moja,
za dvoma horama!
už ma hlávka bolí,
čo plačem za vama.

Hlavička ma bolí,
  len tak pobolieva,
že ste ma mať moja!
  malú odumrela.

„Develenka moja!
  čože za krivdu máš,
keď mi v čiernej zemi
  odpočinku nedáš?“

Čierna zem, čierna zem,
  pusť moju mamku ven.
nech sa mojej mamke
  horko požalujem.

Kebych sa začala
  nad hrobom žalovať,
musela by tá zem
  nado mňou zaplakať.

Už sa tá fialka
  dávno vysypala,
už sa moja mater
  dávno rozsypala!

Nár. pieseň

Žial žobráckej siroty.

Peje vtáčok, peje
od svitu do mraku,
veselo šteboce
pesničku storakú.

Ale ja nevoľná
ubohá sirota,
smutno sem tam chodím:
los môj je nudzota.

Smutno sem tam chodím
a sa potuľujem,
boso, v handrách biednych
po domoch vandrujem.

Po domoch sa túlam
  či v zime či v lete,
celkom opusteno
  na tom božom svete.

Tu zima, tam páľa
  zdravie moje borí,
tu zase smäd a hlad,
  telo moje morí.

Všetky nohy sderiem,
  celé mesto schodím,
pokým občerstvenia,
  kus chleba nachodím.

Dobre tebe, vtáčku,
  dobre prespevovať,
máš ty hniezdo, kde sa
  v noci môžeš schovať.

Ale ja, keď šero
  chladnej noci vzejde,
nemám odpočinku,
  túlam sa kým prejde.

Alebo sa zložím
  vonku pod lavicou,
sňah, dážď mi perinou
  kameň je hlavnicou.

Lež keď údy zbudí
 raňajšia hodina,
kľaknúc na kolená
 chválim Hospodina.

Že ráčil zachovať
 sirotu nevoľnú,
pred noci pohromou
 dušu moju boľnú!

G. Zaymus.

Učme sa!

Učme sa usilovne,
 žiaci jako žiačky:
poodložme na stranu
 zábavky a hračky;
lebo pilnosť s cvičením
 vedomosť nám dáva;
a kto je usilovný,
 Boh ho požehnáva.

Záhalka a lenivosť
 samé sa trestajú;
bo lenivci v živote
 biedu, psotu majú.

Preto sa len pilnosti
pridržme v mladosti:
to nám nekdy donesie
šťastie a radosti.

J. Kadavý

Na začiatku školy.

Prázdniny sa pominuly,
už do školy ideme;
miesto hračiek a behania
učiť sa zas budeme.
Pane Bože, vyslyš nás,
pomáhaj nám v každý čas!

R. Uram.

Do školy!

Hore že sa kamarádi,
hore že sa majme!
No len svoje knížky radi
dovedna sbierajme.
Už je čas,
už na nás
tam čaká pán učiteľ,
náš k lepšiemu voditeľ.

No len vždycky z dobrej chuti
do školy spiechajme;
bár k tomu nás nik nenúti,
vyučiť sa dajme:
v čítaní,
písaní,
a v inej tiež známosti
k časnosti a večnosti.

Kto do školy rád chodieva,
z toho býva čosi;
kto za pecou lenošieva,
za sebou trest nosí:
každého
hlúpeho
svet potom za nos vodí,
do školy kto nechodí.

Krásnymi nás Boh vlohami
nie preto obdaril,
aby človek záhalkami
tie dary si zmaril.
Je teda
tým beda,
čo školu nenávidia,
z hlúposti sa nestydia.

Fr. V. Sasinek.

Uvítanie školy.

Vitaj, škola, vitaj nám!
Konec je už prázninám;
dosť sme sa už, dosť nahrali,
dosť už odpočinku mali:
vitaj, škola, vitaj nám!

Učiť sa my chceme zas!
Pán Boh žiada to od nás;
na to nám dal rozum, sily,
by sme si jich vycvičili:
učiť sa my chceme zas!

Jako Ježiš chceme byť,
jako On, tak chceme žiť:
stávať sa vždy múdrejšími,
z roka na rok cnostnejšími:
jako Ježiš chceme byť!

Pane Bože pomáhaj!
K práci chuť a silu daj!
až sa nám tak darí stále,
a ku Tvojej slúži chvále:
Pane Bože pomáhaj!

G. Zaymus.

Do školy.

Do školy, do školy!
to mi znie po vôli,
vždy sa dobre cítim
keď sa učiť chytím.

Nedbal bych v nej sedeť,
bych vše mohol vedeť,
od rána do noci,
kebych bol v svej moci.

To nenie dobrý žiak,
ktorý, sta klietky vták,
učenia sa bojí,
o školu nestojí.

Veru ja takého
za druha milého
nikdy si nezvolím;
radnej sám byť volím!

Strýčko Slavoš.

Lastovička a dievčatko.

Lastovička malá
za včas ráno vstala,
Karolinke pod okienkom
takto štebotala:

„Vstávaj, dievča, vstávaj,
Bohu chválu vzdávaj,
rýchle, rezko do učenia
pilného sa dávaj.

Nevylihuj mnoho;
veď čože je z toho?
Od večera si už veru
dosť mohla mať toho.

Kto včas ráno vstáva
— naučenie dáva —
toho pán Boh dobrotivý
hojne požehnáva.

A dievčatko malé
upomienky dbalé,
oblieka sa, umýva sa,
kľaká k Božej chvále.

Úlohy si robí,
  dušu umom zdobí,
a že dneská dlhšie spala,
  trošičku sa zlobí.

Strýčko Slavoš.

Spokojný žiačik.

Dobre mi je, dobre,
  nič mi nechybuje,
keď nám pán učiteľ
  v škole vypravuje.

Keď ho ja poslúcham,
  keď nás učí čomu,
ja vždy potešený
  odchodím do domu.

Ej lež ani doma
  s knihou sa nelúčim,
až kým sa úlohu
  svoju nenaučím.

A keď si zas potom
  pomyslím na školu,
tak mi je sladúnko,
  tak dobrú mám vôlu!

M. Dumný.

S ľ u b.

Budem poslúchať,
dobrá mamička,
vo všetkom ľúbiť
Ťa od srdiečka.
Chcem Ti byť sladkou
ako včelkin mäd,
zapudiť každý
zo srdiečka jed!

Slovenka.

Pilný šuhaj.

Mamka moja, drahá mamka,
urobte mi to po vôli,
pre domácu prácu malú
nesdržujte ma od školy.

Veď sa to pravda pilnosťou
čo sa zmešká zas nahradí;
ale ja to len tak myslím,
že to predsa vždycky vadí.

A čo doma mám pracovať,
to aj po škole odbavím,
radšej sa tento celý deň
nezahrám a nezabavím.

Jakby som do školy nešiel,
toť ani nebudem môcť spať;
ale zas keď doma, v škole
s radosťou budem pracovať.

To si pospím jak v oleji
a radosť, silu budem mať:
a sám Pán Boh milostive
ráči ma v tom požehnať.

M. Dumný.

P e r o.

Prečo sú len, pero moje,
špatné tak ty ťahy tvoje?
Sestre, tej aj chytro píšeš,
aj ťah každý pekne zdobíš,
a mne sa tak hnilo kníšeš,
a len háky-báky robíš.

Nuže, daj si povedat,
prestaň ma zahanbovat:
jako sestre, tak mi píš,
až si chválu utržíš.

Pero na to nič nevraví,
dial a dial len pracuje;
žiačik novú chut si spraví,
viac sa vynasnažuje.
Píše znovu, píše zase,
a vždy lepší pozor dá:
a hla! písmo v krátkom čase
tak šumno už vyzerá.

G. Zaymus.

Malý kreslič.

Sem sa, chlapci! čo chut máte,
čo koníčky malúvate!
Čo robíte háky-báky
krížom krážom na vojaky.
Sem sa podte hned z počiatku
kreslit učit dla poriadku,
krivo, priamo sta do šnúry,
čiary, uhly a figúry,

domy, stoly i lavice,
knihy, perá i nožnice,
na tabulke, na papiery,
hneď dľa oka, hneď dľa miery.

Magurský.

R a d a.

Synu!
vyznaj vinu;
povedz,
jak sa má vec,
bars to ťažko padá —
moja to vždy rada.

Vravíš,
že sa hanbíš!?
Preč stud,
smelým tu buď.
Keď vinu vyznávaš,
lepším sa tým stávaš!

Strýčko Slavoš.

Vzorná Betka.

Ach tá naša Betka, to je jašterica,
jak pri hre, tak v práci dobrá spoločnica.
Do školy s radosťou vždycky ešte chodí,
ani tomu červu ničím neuškodí.
Pilnosťou i v dome i v škole vyniká,
neľaká sa práce, čo je jak veliká.
Detičky v jej veku s úctou sa k nej majú,
samé pekné veci o nej rozprávajú.
Ale aj Betuška zasluhuje chválu,
pre dobrotu srdca, pre jej pilnosť stálu.
V lete jej zahradka podobá sa raju,
všetky tu rastlinky svoje miesta majú.
Jedny z nich v kuchyni bývajú vítané,
druhé sú pre vôňu, krásu pestované.
A v zime praslička by nám povedala,
koľko rýfov plátna Betka nasúkala.
A pančušky čože, nederú sestričky?
Ona všetkým pletie, — a jaké mustričky!
A myslíte azda, že nič viac nerobí?
Ona pritom ešte dušu svoju zdobí:
z mravných spisov do nej perličky vštepuje,
tak ju proti zlobe sveta opevňuje. —

Na Betke, dievčatká, krásnu vzorku máte;
vravte, ktorá najviac sa jej podobáte?
Všetky? No to pekne. Boh vás živ detičky!
Z vás sa veru môžu radovať mamičky.

Strýčko Slavoš.

Pilný žiačik.

„Nechoďme dnes, Janíčko, nechoďme do školy,
veď od toho sedenia všetko ma už bolí;
poďme radšej do poľa alebo do hory,
to prílišné učenie veru nás umorí.
Doma o tom nebudú mať ani tušenia,
a vo škole pokážme na hlavy bolenia.
Tak sa nám to prepeče jakby pľaskol dlaňou,
poď! na miesto učenia poskáčme si stráňou!“
Takto Miško Lenivý zvádzal ma od školy,
ale jeho namietky darobné ver' boly.
Nedám sa ja nikomu odviesť od učenia,
v ňom nachádzam jedine svoje potešenia.
Behajte si, lenivci, stráňami, poliami,
zakiaľ neznám úlohy, nepôjdem za vami.
Hľadajte si obľubu vo hračkách, skákaní,
ja radosť mám jedine vo školskom stavání.
Vyhybujte učeniu, obchádzajte školu,
ja jedine vo škole mávam dobrú vôlu.

A keď nám pán učiteľ predkladá, rozpráva,
nuž všetkými žilami radosť mi pohráva.
A keď sa ma spytuje o tom lebo onom —
tu mu potom odpoviem hlasno, celým ohňom.
Oh, a jakú potechu veľkú z toho mávam,
keď za pilné učenie pochvalu dostávam.
Oh, jako to tešieva rodičov, rodinu,
keď jim niekdy výpravkou zkracujem hodinu.
Nebudem ver', nebudem lenivcov počúvať,
lebo bych to kedysi musel obanuvať.
Nad pilným a poriadnym Božia ruka dlieva —
na lenocha, nezbedu i pán Boh sa hnevá.
Pilným budem sťa mravec, jako tá včelička,
tie mi budú za príklad zaraz od malička.

Strýčko Slavoš.

Neblíž ani chrobáčkovi!

Neblíž ani chrobáčkovi,
neblíž ani červíčkovi!
Pán Boh na ne hľadí z neba,
má jich rád tak jako teba.
Na trávičku jich vodieva,
rosičkou jim ju polieva;
nechce, aby hladovaly,
nechce, aby žížeň maly.

Tak hľa o ne Boh pečuje,
tak jim žitie zpríjemňuje.
Neblíž teda chrobáčkovi,
neblíž ani červíčkovi!

G. Zaymus.

Malá Anička.

Naša Anička
to je dievčička
čisto sa nosí,
o všetko prosí
svojho tatíčka.

Vždy sa modlieva
s rodičmi spieva,
do kostolíčka
hneď od malička
pilno chodieva.

V škole keď sedí,
pozorne hľädí,
čo tam počuje,
to vypravuje
doma čeľädi.

Naša Anička
to je dievčička;
celá osada
má si ju rada,
nuž a mamička!!

Strýčko Slavoš.

Malá gazdinka.

Desať rokov práve Karolinka číta,
a už je na nohách sotvaj ráno svitá.
S ružičkou na líčku každé ráno vstáva,
modlitbičkou vrúcou Bohu chválu vzdáva.
Červenú sukienku, lajblíček belasí
obleče, a potom upraví si vlasy.
Do sporáka oheň za chvíľu rozloží,
naň mliečko s randličkou k vareniu položí.
Nabere jačmeňa, lebo kukurice,
a už ju vítajú holuby, slepice.
Na zem klade zrno, vodu na stoličku,
prstíkom hltavú kára holubičku.
A jak ju to teší, jako sa raduje,
že z malej hydiny žiadno nechybuje;
a že všetkým chutná raňajšia potrava,
to je pre ňu vždycky *príjemná* zábava.

Teší ju to veru, tú malú gazdinku,
že vidí v *svornosti* žiť vtaču rodinku. —
Keď hyd nasýtila, do maštale vkročí,
a odtial k mašurám zaraz sa zatočí.
Jej bedlivé oko na všetko pamätá:
na psíka, na mačku, i na tie vtáčatá.
A keď matka vstane, dcéra *pracovitá*
s hotovým ju vždycky fruštukom privíta.
Nuž berte si *príklad* z tejto Karolinky,
všetky negazdovské, lenivé dievčinky!

Strýčko Slavoš.

Potrestaná neposlušnosť.

„Janík, Janík, syn môj, posluchni ma!“
Vraví matka k synčekovi.
„Nechoď mi von, tuhá je tam zima,
i ľad ešte slabý, nový,
preborí sa; padneš do rybníka,
vlny zavrú v sebe nezbedníka!“

Ale Janík, veľký neposeda,
neslúcha na slová matky;
jemu ten ľad len pokoja nedá.
Na klzačky je čas krátky.
Myslí sebe: „ľad sa nepredúpi;
veď azdaj viem, nie som taký hlúpy.“

A sotvaj že matka z neho oči
spustí, už je na rybníku.
Na kĺzačku veselo si kročí,
má on v tom radosť velikú.
Nedbá, že ľad pod ním sa prehýňa,
a hneď smelo kĺzať sa počína.

Sotvaj že sa ale zo pár razí
zakĺzol, ľad pod ním puká.
Janík mrzne, strachom sa zarazí,
v tom čľup do vody rybníka!
Vlny už už ho tam zadusily.
Na krik sluhovia hneď prikvapili.

Naučil sa, jak sa tomu vodí,
matku čo si neposlúcha.
Toho stihnú preťažké nehody,
ten nemáva spokojného ducha.
Na rodičov však kto slúcha slová,
toho teší vždycky radosť nová.

I vy, milé dietky, jestli chcete,
by v radosti vždy ste žily,
by ste dlhé blaho maly v svete,
poslúchajte rady v každej chvíli
rodičov; najlepšie tí vám prajú,
oni s láskou o vás sa starajú.

Slovenka.

Samopašný Karol'.

Karol, jedináčik fabrík majiteľa,
po celé dni skáče, lieta jako strela.
O dákej slušnosti uňho reči nenie,
v *nezbednostiach* hľadá zväčša potešenie.
Otca, matku veľmi zriedka kedy slúcha,
a keď sa nahnevá: vreští, kľaje, búcha.
A bars otec drží učiteľa v dome,
jeho rozum sliedi vždycky po parome.
Preňho môžu nebyť: kniha, papier, tynta,
skôr by ho tešila pištol lebo flinta;
tou by nedbal strieľať a kynožiť vtáčkov,
týchto užitočných, nevinných speváčkov.
Počúvajte, deti, a zhrozte sa toho!
čo ten Karol stvára, je viac nežli mnoho!
I teraz hniezdo vzal z dutiny v zahrade;
starú v ruke stíska — škrtí, dlávi mladé!
Špatné srdce veru Karol ukazuje,
keď nevinné tvory *bezcitne* sužuje.
Zkazená je veru jeho duša mladá,
že v *trápení* vtáčkov zábavu si hľadá.
Z toho chlapca sotvaj kedy radosť bude,
jestli len na strunu inú nezahude. —

Každému dieťaťu samopašnosť *škodí*,
ona mladé srdcia po *zlých* cestách vodí.
A preto, detičky, naučenia dbajte:
samopašnosti sa vždycky vystríhajte!

Strýčko Slavoš.

Výčitka.

Prečo si, Marienka,
včera k nám neprišla?
Ale si sa radšej
s chlapcí kĺzať išla!

U nás bolo viacej
dievčeniec sídené,
a vretienko každej
plné napradené.

Rozprávaly sme si
poviedky a smiešky,
ujedaly pri tom
jabĺčka, oriešky.

A ty na kĺzačke
vytkla si si ruku:
teraz musíš snášať
bôľov veľkú muku!

Učíme sa v svete,
že kto za zlým chodí,
že ten veru nikdy
dobre nepochodí.

Slovenka.

Janíčkov koník

Mám ja koníka
maľovaného —
dal som dvagrošník
celý za neho.

Na miesto chvostu
má pištelečku,
nežere ovos,
nežere sečku.

Nikdy nehrabe,
ani nekope,
vodičku v zime,
v lete neslope.

Takého koňa
môže každý mať,
lebo bez útrat
dá sa vychovať.

Strýčko Slavoš.

Jazdec.

Malý Ferko, chlapec živý,
na koni by jazdiť rád,
ako na koni jazdievať
umie jeho kamarád.
Ale Ferko koňa nemá,
a kôň by ho pohádzal;
tak by Ferko to jazdenie
veru špatne prevádzal.
Však nedá mu to pokoja,
on predsa jazdiť musí,
vysadne si na trlicu,
a tak jazdenie zkusí.
Šibne bičíkom koníka:
hió! čihy — hota — hó!
Lež kôň z miesta sa mu nehne,
zlobí chlapca malého.
Tu koňa neposlušného —
Ferko pästou uderí;

hió! zkrikne, a v tom chlapec
váľa sa po pazderí.
Že sa Ferko na trlici
trochu na bok zaklátil,
tak sa jazdec i s koníkom
do pazderia vyvrátil.

A. E. Timko.

Chorá Zuzinka.

Zuzke jeden hlas dedinou koluje:
„Takých detí veru teraz poriedku je!“
Pýtate sa teda čo to za dievčina?
že ju každý s takou úľubou spomína?
Nuž čujte, detičky, niečo z jej života;
Dievča to, verte mi, je samá *dobrota*;
že ju Pán Boh stvoril, že ju tu zdržuje,
každodenne vrúcne Mu za to ďakuje.
Po Bohu rodičom milým prednosť dáva,
modlieva sa za nich, keď líha, keď vstáva.
A Pán Boh vyslýcha vrúcu modlitbičku:
Otca má *dobrého*, *laskavú* mamičku.
Ku malej sestričke a ku bratríčkovi,
inak nevravieva len *peknými* slovy.
Čeladʼ považuje za *členov* rodiny,
tá požíva od nej len *milé* hodiny.

A školské súdružky vravia o nej radom:
„Samučká dobrota je v tom srdci mladom.“
Preto keď zo školy pre nemoc vystala,
vždy nektoré z družiek vôkol seba mala.
Z prinesených kvietkov venčeky jej vily,
a s ňou sa *laskavo* všelijak bavily.
A keď ozdravela, to ste videť maly —
jako ju vo škole *srdečno* vítaly!
No pravda, sa vám to všetko o nej ľúbi?
A verte, že je to rečeno bez chlúby!

Strýčko Slavoš.

Potrestaný nezbedník.

Skákal cez potoky
jako veverička,
neposlúchol v ničom
svojeho tatíčka.

Vydriapal sa na strom
jako dáka mačka,
vysliedil, zkynožil
nejednoho vtáčka.

Chcel mať mladých orlov
  vyliezol na skaly,
ej, ale mu starí
  za to nadávali.

Zobáky trhali,
  pazúry driapali,
silnými krýdlami
  po hlave chniapali.

Ani nevie jako
  dostal sa v dolinu; —
nikdy nezabudne
  orlovskú „hostinu“.

Strýčko Slavoš.

Spachtoš.

Už slniečko nad krajinou
  dosť vysoko stálo,
a Ďuríkovi sa ešte
  sladko buvíkalo.

„Vstávaj, Ďurko!“ matka k nemu
  už po tretie vraví.
Ale Ďurkovi je dobre;
  on sa hluchým spraví.

„Čakaj spachtoš!“ a tichučko
ku posteli kročí, —
a pohárek čerstvej vody
šuchne mu do očí.

Vychytil sa jako jeleň,
a dal sa do plaču; —
„Vidíš, Ďurko, tak s postele
frišní chlapci skáču.“

A. H. Škultety.

Matej, čo zná maľovať.

Matej krásne zná maľovať,
že sa musí počudovať,
kto len naň pozoruje!
Kde len chodí, tam je stena
figúrami okrášlená,
lebo všetko cifruje.

Raz, keď stenu tak cifroval, —
hospodár ho spozoroval:
„Tu si?“ a počne ho drať.
Maliar kričí: „Ach, nebite,
už ma viac neuvidíte
nikdy po stenách babrať.“

A. H. Škultety.

Nenasytný Ferko.

Ferko, chlapec malý, ale papáč hodný,
kedykoľvek mu je krajic chleba vhodný.
Ráno sotvaj oči zo spania otvorí,
„oh však by som jedol,“ k mamičke hovorí.
A sotvaj pojedol čo mu predložili,
už mu zase oči po inom sliedily.
Tu orech, tam hrušku, zas zemiak pobadá,
všetko to v žalúdok nenasytný skladá.
O preberačnosti nevie on ničoho,
pojie, čoby toho jako bolo mnoho.
Je to papáčisko bez všetkej *miernosti*,
majúci krom toho aj iné necnosti:
O jeho *skúposti* všetky deti znajú,
o jeho *lakomstve* vrabci čvirikajú.
I ten kohút s kurkou keby vraveť znaly,
tiež by mu svedectvo peknejšie nedaly.
A že Ferko nemá za mak *citlivosti*,
videť z toho: trápi, koho môže v zlosti.
Preto všetky deti *neradi* ho majú,
ku zábavám svojim si ho nevolajú.
Samotný sa tlče po ulici, dvore,
nik oňho nestojí dolu ani hore.

„Ferko, Ferko, z teba nebude radosti,
jestli neodvykneš takéto necnosti!“
To sú obyčajné mamičkiné slová,
s nimiž sa spojuje *výstraha* otcová.

Strýčko Slavoš.

Miško Slušný.

Miško Slušný, to bol chlapec,
jakých málo v svete;
v zime pilno v škole sedel,
húsky pásol v lete.

Mamička mu do kapsičky
čo to vždy vložila;
jeho láska každým dňom sa
k rodičom množila.

Lež aj Miško lásku svojich
rodičov požíval,
to dostával — o čom nikdy
ani len nesníval.

Koňov, bičov a vozíkov
mal sťa panské deti,
nebol by si to on zlámal
ani za tri svety!

Pán učiteľ mu daroval
knihu s obrazami —
a on si ju každodenne
nosil za husami.

A pán farár raz v nedeľu
„Poviedky“ mu dali; —
tie vám poslied aj tie húsky
jeho štěbetaly.

Húsky pásol, knihy čítal
Miško, žiačik malý —
neporiadne a lenivé
deti sa mu smialy:

„Pamätajte, z toho Miška
ešte farár bude —
pre tie knihy koľko razy
na husy zabude!“

Tak sa stalo — šuhaj riastol,
šiel na vyššie školy —
jeho túžby a nádeje
vyplnené boly.

Ten čo s knihou húsky pásol
a bol vysmievaný —
teraz čo kňaz je od ľudu
ctený, milovaný!

Strýčko Slavoš.

Chlapec a pes.

Starý Dunčo na reťazi,
jakonáhle koho čuje,
že sa k nemu približuje,
veliký jazyk vyplazí;
okáľami iskry kreše,
a hrozným hlasom zabreše.

Janík, chlapec rozpustený,
prostopašný a šialený,
často drážil psa starého,
na reťazi lapeného;
hádzal skalámi do neho,
striekal vodu na psa zlého.

Dunčo vrčí, a len sedí.
Raz sa ale rozpajedí:
skočí, reťaz sa pretrhne
a pes na chlapca sa vrhne.

Kričí tu Janík o ratu,
volá matku, volá tatu.
Ale darmo: pes pľuhavý
chlapca drhne a zadlávi.
Smutne zvony vyzváňaly,
keď Janka pochovávali.

A. H. Škultety.

Jurko, čo sa rád vozieva.

Jurko, ten sa rád vozieva;
z toho mal byť ver' len pán:
kde len čuje vôz zahrmeť,
beží sa ulapiť naň.

Nič on nedbá, čo sa mu aj
neraz bičom dostane,
len si on môže dohoniť,
či to vozík, či sane.

Raz tu ale naučilo
všetečného Výskoka,
keď ho tak bičom začiahli,
že hneď zostal bez oka.

Od tých čias s tým jedným okom,
kde len koľvek chodieva,
všetci vravia: To ten Jurko,
čo sa tak rád vozieva.

„Rečňovanka“.

Nesnášanlivý Štefko.

Preč, ty Štefo Zvadonovie,
už ťa dobre známe,
takých vtákov, jako si ty,
do hry neprímame.

Kto sa chce hrať, ten sa musí
pekne správať vedeť;
a kto nevie len hru kaziť,
môže doma sedeť.

„Rečňovanka“.

Chlapci a vtáčky.

„Poďte, chlapci,“ zvolal Miško,
„nechajte ty hračky.
Ukážem vám jedno hniezdo,
vybereme vtáčky.“

Dopočul to starý vtáčik,
a bol veľmi smutný:
„Nechajte mi moje mladé.
nebuďte ukrutní!"

Ale samopašní chlapci
nič na to nedbali;
ta sa oni hore stromom
ku hniezdu driapali.

V tom keď už pri vtáčkoch boli,
konár sa odlomil,
a ten, ktorý druhých zvábil,
tresk! — nohu si zlomil.

„Rečňovanka".

Priateľská vďačnosť.

Miško, malý žiačik,
makový koláčik
veľmi chutne si ujedal.
Janík od súsedov
tiež by si zajedol:
„Či bys mi, vraj, kúštek nedal?" —

„Ej to nie pre teba,
mne samému treba,
čo by som ja dával komu?“ —
Janík na takú reč,
hneď sa odvrátil preč.
a smutný kráčal do domu. —

Ale raz on zase,
po nedlhom čase,
dostal hrozno od maminky.
Ach to Miška pichlo,
len sa mu tak vzdýchlo,
bo mu veľmi šly naň slinky.

Stojí Miško, stojí,
a pýtať sa bojí. —
Tu náš Janko, dobrý chlapec:
„Dobrí, vraj, priatelia
so všetkým sa delia —“
a podal Miškovi strapec.

„Rečňovanka.“

Chlapci a starček.

V zimnom čase na rybníku,
chlapci sa klzali;
na biedneho starčeka tam
posmešne volali.

„Chlapci, chlapci!“ povie starček,
vy zle obstojíte,
keď sa z ľudí posmech strojiť
Boha nebojíte!“

Ale samopašní chlapci
nič na to nedbali,
a behajúc hore dolu,
tým viacej sa smiali.

V tom sprašťalo: nehrubý ľad
prelomil sa z razu;
deti huply do rybníka,
a tam vzaly zkazu.

Rečňovanka.

Svätojanská muška.

Príroda sladká,
naša dobrá matka,
krásu mi dala:
kade letím,
sama svietim
lampa malá.

Mesiačik svieti
z jasného neba,
mne ho netreba:
kde muška letí
sama si svieti,
nikdy nehreší,
len vždy sa teší.

A. Sládkovič.

Včela.

Trebas som i malá,
práce sa nebojím,
sotva svitá, už sa
do poľa vystrojím.

Lietam z kvetu na kvet,
ssajem týchto šťavu,
a robím z nej sebe
i ľudom potravu.

Magurský.

*

Včely.

V peknom múranom včelienci
    včeličky si vyhrávajú:
chlapci sa tu aj s dievčenci
    z blízka na ne prizerajú.

Hľaďte, hľaďte na včeličku.
    na včeličku na neborku:
Pán Boh ju stvoril maličkú,
    predsa plnú má komôrku.

Ale pamätajte, dietky:
    včielka lieta hneď za rosy,
hľadá ces deň vonné kvietky,
    a mäd sladký domov nosí.

Tak kto sa chce dobre mávať,
    musí zavčas rána vstávať,
učiť, cvičiť sa od mladi:
    to mu pilná včielka radí.

„Rečňovanka“ I.

Včelička.

Deň po deň pilná včelička
lieta do lesa, políčka,
ani chvíľočku nelení,
kým sa na poli zelení.

V raňajších ona hodinách
poletuje po kvetinách:
ssaje z kalíškov sladký mäd,
aby nemala v zime hlad.

A keď zas zima príde k nám,
včeličky majú plný krám;
keď tuhé mrazy padajú,
včeličky z čoho žiť majú.

Tak i ty, dieťa, v letný čas
sbieraj si každý plný klas;
abys' na zimu — v starosti —
nemalo biedu, ťažkosti.

A. E. Timko.

Včelička.

Pozrite len na tú
  maličkú včeličku,
jako do tých kvietkov
  pchá svoju hlavičku.

S jednoho odletí.
  a na druhý sadne,
to robí od svitu
  až do noci riadne.

Ona neustane —
  ale vždy pracuje,
a tak svoju pilnosť
  iným ukazuje.

I vy buďte pilní
  jako tá včelička,
učte sa pracovať
  zaraz od malička.

Strýčko Slavoš.

Dieťa a vtáčik.

Dieťa moje, ó prosím ťa, ľútosť maj,
hniezdu môjmu maličkému pokoj daj!
Nehľaď že tak túžnym okom, nehľaď ta,
ležia to tam moje milé mláďatá:
ty sa mi tam nebožiatka zľakajú,
náhle teba blízo seba zbadajú.

Rád by chlapček hniezdo pozreť, mladé vzať,
tu však v dialke tichúčko hneď zostal stáť.
Ukojený vtáček zlietol k mláďatkám,
krýdelkama svojima jich prikryl tam;
a tak milo k chlapčekovi štebotal:
Ďakujem ti, žes' mi mladým pokoj dal!

G. Zaymus.

Deti a vtáčatko.

„Vtáčatko milunké,
čože sa ti stalo?
Veď si nám už skoro
dva dni nespievalo!

Tvoje očká smutné,
zobáčik zsinalý;
povedz, čože ti je,
speváčik náš malý?“

Takto sa stehlíčka
detičky pýtaly,
zaraz, jako ráno
z postelеček vstaly.

Lež speváčik malý
odpoveď nedáva,
ale v kútku klietky
ďalej postonáva.

Sháňaly detičky
všelijaké lieky —
mastily vtáčatko
masťou z apatieky.

Ale všetko darmo,
nebolo pomoci;
vtáčatko najbližšej
zahynulo noci.

Detičky za vtáčkom
boľastne vzdychaly —
a ho pod košatým
stromom pochovaly.

Na hrobčok vložily
  k tomu vhodný kameň,
a z plných hrdielek
  zaspievaly: „Ameň!“

Strýčko Slavoš.

Dieťa a lastovička.

Lastovička milá, kde že si blúdila.
keď tá tuhá zima nás všetkých morila?

Bola som za morom, tam v tom krásnom kraju,
tam, kde žiadnej zimy detičky neznajú.

A kto ti povedal, lastovička milá,
že u nás nastala teplá, jarnia chvíľa?

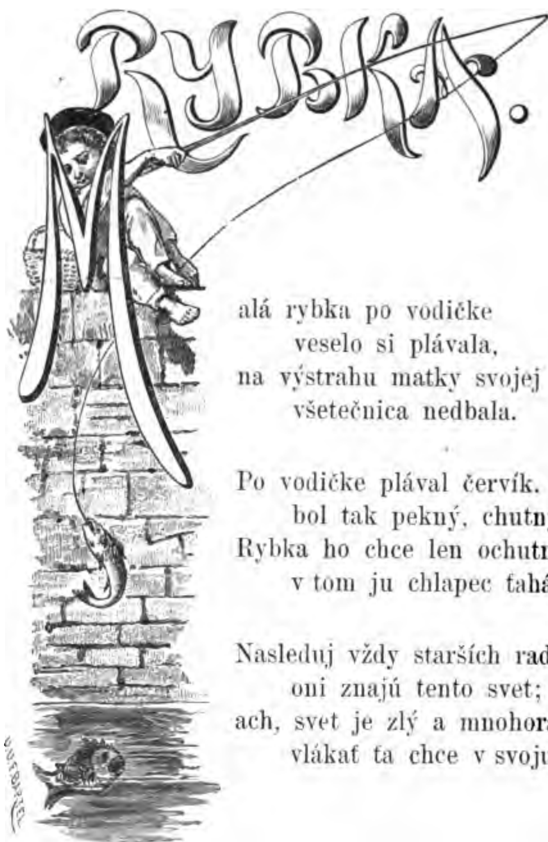
Povedal mi Pán Boh, bo jeho vôľa to,
aby som zas' s vami tu bola ces leto.

Šak už preč nepôjdeš, lastovička milá?
Ja by som za tebou, ver, veľmi žialila.

Ba pôjdem, dieťatko, ale v istom čase,
keď mi dobré budeš, vidíme sa zase!

R. Uram.

RYBKA.

Malá rybka po vodičke
veselo si plávala,
na výstrahu matky svojej
všetečnica nedbala.

Po vodičke plával červík,
bol tak pekný, chutný on!
Rybka ho chce len ochutnat —
v tom ju chlapec tahá von!

Nasleduj vždy starších radu,
oni znajú tento svet;
ach, svet je zlý a mnohoráz
vlákat ta chce v svoju siet!

R. Uram.

O r o l.

Ku slncu sa vznášam
hrdo, smelo;
slnca sa dotýka
moje čelo.

Veslujem si krýdlom
v zlatom lesku;
hojným dúškom pijem
plnosť blesku.

Keď zatočím zrakom
na nízku zem,
a ju, sťa ten prášek
pozorujem:

Vtedy som veliký
v tej výsosti;
Keby len trvaly
tie radosti!

Ale na zem musím
z výšin slávnych!
Nemám moc ani ja,
hodín jasných!

J. D. Makovický.

Dobrá rada zajačkom.

Počujte, vy zajačkovia,
čo vám my povieme,
že vy radi tancujete,
to my dobre vieme.

Kúpime my vám husličky,
sláky, struny, smolku,
budete si na nich hrávať:
hopsa, hopsa-polku.

Jeden bude na nich hrávať
súdruhom na poli,
veď vy radi tancujete
keď ste v dobrej vôli.

Veselte sa, zajačkovia,
ihrajte sa radi;
len nechoďte nám kapustu
hlodať do zahrady.

Tiež i mladým štepom kôru
nikdy nehlodajte,
radšej sa pri tých husličkách
v lese zabávajte.

Tak vás potom všetci ľudia
radi videť budú,
a viac strelci a kopovy
loviť vás nebudú.

A. E. Timko.

Pasáčka husí.

Hele, húsky, hele,
  doma nás čakajú —
že nič neideme
  o nás sa starajú.

Hele, húsky, hele,
  slnko za horami,
nuž kedyže takto
  domov dôjdem s vami?

Hele, húsky, hele,
  už na večer zvonia,
a vám vždycky ešte
  obylíčko vonia.

Hele, húsky, hele,
  veru už do vôle
mohly ste si napchať
  nenasytné vole.

Hele, húsky, hele,
  už raz slušnosť majte,
na pravo, na ľavo
  z cesty nekukajte.

Hele, húsky, hele,
  rýchle robte kroky,
veď vás ešte musím
  vohnať i do stoky.

Hele, húsky, hele,
  tam sa napijete,
zaprášené perie,
  čisto operete.

Hele, húsky, hele,
  hele babulenky,
veď už sníčok ide
  na vaše očenky.

Hele, húsky, hele,
  dobre všetky spite,
jak dá Boh, vidím vás
  zase na úsvite.

Strýčko Slavoš.

Kaluž a potočná voda.

Jedna kaluž nad tým veľmi sa divila,
že voda v potoku nikdy nepostojí.
„Čiže si — povedá — rozum potratila,
že si nepohovieš takto pri pokoji?“

Voda jej odpovie: „Bridká sestro moja.
nezávidím veru tvojho ti pokoja:
lež len a hovej si sama v tvojom bahne.
v ktorom sa len hnusná žaburina liahne.
Mňa každý rád vidí. že som čistá, zdravá:
zver i človek v mojich vlnkách sa kúpava:
a keby som hlivet a lenošit chcela.
tak by som dost skoro jako ty smrdela.“

Práca dáva silu, čerstvost.
čest i manie sebou vodí;
ale hnilá záhalčivost —
hriech. haňbu a zkazu plodí.

A. H. Škultety.

Obeh vody.

Kvietky k malej vlnke rečú:
„Nechod ďalej, nech si tečú
ta do sveta vody hravé;
ty. tu ostaň nám k zábave.“ —
Ale vlnka ku nim vetí:
„Ja musím ísť, milé kvety,

ta do rieky, potom v more;
odtial vyndem v oblak hore;
potom s dážďom k vám pobežím,
lístky vaše vám osviežim."

(Haesters-Štepita.)

Najlepší nápoj.

Najlepší je nápoj pre vás, milé deti,
studený pramienok, čo zo skaly letí.
Tento Pán Boh stvoril; ľubia ho i zvery,
pije z neho mravčok i vták tisícerý.
Od tohto nápoja hlava nezabolí,
ba čerství i lieči i chorých od poly.
Jak len čerstvú vodu vždycky piť budete,
verte, — že i zdravie i vek dosiahnete.

Z nem. J. Štepita.

P o t ô č o k.

Potôčok bystrí a krásny,
jak ti dobre, jak si šťastný;
lež, prosím, povedz kam cesta,
vedie ťa z tohoto miesta?
Odkial si vyšiel a smelú
kto ti dá chuť k tvojmu cieľu?

Z tmavého lona tvrdej skaliny,
ces kvetné lúky, doliny,
idem, hučiac si veselú
pesničku, svojmu ku cieľu.
A ten, kto z tmavej tvrdej skaliny
vyviedol ma do doliny,
ten sám cestu mi otvorí
do náručia otca v mori.

(Haesters-Štepita.)

Havran a líška.

Sedel havran na veľkom dubisku,
a v ohnutom držal mäso pysku.
Líška zdola: „O čo si za vtáka!
Zaslúžil bys' berlu, kebys' nebol nemý.“
Havran chválou takou omámený,
zakráka,
pričom mäso zpadne mu z dzobáka.
Do toho keď líška pazúrami sekla:
„Hlas máš, leš rozum ti chybí,“ rekla.

Poslov. J. Záborský.

Putujúce žaby.

Dve žaby v kaluži spolu prebývaly.
Tá keď vyschla v lete, inú si hľadaly.
Prišly ku studni. Jedna z nich keď dolu kuká,
„poďme, rekla, tu vody dosť, dnuká."
Druhá však: „„Lež i na tú myslime príhodu,
kterak von, keď vysuší slnce i tu vodu?""

Múdry nie všetko činí, čo milé prítomne,
lež i na následky pomne.

Poslov. J. Záborský.

Mravci a kobylka.

Pri slniečku teplom v jarnej chvíli
mravci svoju potravu sušili.
Príde skočná kobylka a vraví:
„Buďte dobrí, udeľte kus stravy."
Mravci ku nej: „„Čos' robila v lete?""
„Húdla som a spievala po svete."
„„Keď si húdla v čas roboty,
teraz tancuj v dobe psoty.""

Poslov. J. Záborský.

Netopieri.

Vrabcov z jednej, z druhej strany myší sbor
viedly medzi sebou o pšenicu spor.
A keď márne boly všetky reči,
pribehly ku vojne a ku meči.
Hľadaly pak obe strany spoločníkov,
preto obe vyslaly k netopierom rečníkov.
Ale netopieri
tým i týmto službu odopreli.
Vrabcom odkázali, že oni sú myši,
myšám, že náležia ku vtákov ríši.
Od tých dôb nesmejú sa ukázať po vidne.
Všetko, čo nemá svojho charaktera, bridne.

Jonáš Záborský.

Zajac a liška.

Utekajúc pred strelcom zajac rýchlopäty,
bol od lišky striehnucej medzi krovím jatý.
„Bože môj," sťažoval si, „čo som zvinil v svete,
že ma takto z všetkých strán prenasledujete?"

„Si dobrák,“ líška nato, stisnúc ho pod laby;
„leš jednu veľkú chybu máš, tú, že si slabý“.

Ztratený je, kto natoľko len vládne práva,
koľko mu cudzia milosť dobrovoľne dáva.

J. Záborský.

Prosba Šalamúnova.

V nádhernej palote,
v lesku a v ligote
stojí zlatý trún;
na tom zlatom trúne,
v kráľovskej korune
sedí Šalamún.

Ale ten blesk slávy
pyšným ho nespraví
na hrdom dvore;
jeho duša tichá
k Pánu Bohu vzdychá
v svätej pokore:

„Bože, ja som mladý, —
kdeže vezmem rady
súdiť toľký ľud!
O daj mi múdrosti,
ukáž mi z výsosti,
čo pravda, čo blud!“

Tak so Šalamúnom
ja pred Božím trúnom
často tiež padám:
aby Boh laskavý
dal mi rozum zdravý,
väčšie nežiadam.

Rečňovanka I.

Slepý harfeník.

V háji na brehoch dunajských
pod tou lipou pod vysokou,
hrá na harfe slepý starec
a spieva túžbou hlbokou.

Ešte nikdy nehral takto,
ešte nikdy tak nespieval;
jako cíti, tak necítil
jako túži, netúževal.

L'ud sa hrnie prechádzkami,
a načúva a postáva.
Ktorý pozdil, ten sa náhli, —
ktorý náhlil, ten ostáva.

Jaký pekný západ slnka,
jakou milou zorou žiari!
A ten slepý ju nevidí,
ale dobre cíti v tvári.

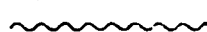
Nevie slepý, že už mrklo
a ľudia poodchodili;
nevie, ktorí mu peniažky
do klobúka položili.

Ešte zvučia harfy zvuky
vzdechy posledniebo hlasu;
ale struny sa trhajú,
starcovi sa ruky trasú.

Mesiac tichý z chmár vychodí,
nočný vetrík svet ovieva,
a ta harfa už nezvučí
a ten slepý už nespieva.

Tvár má k nebi obrátenú,
prsty v strunách smeravené;
při ňom na zemi klobúčik,
v ňom peniažky položené.

J. Gratchman.

Poctivá chudoba.

Nič to za to, že som šuhaj
z chudobného domu;
ja ver preto nezávidím
na svete nikomu.

Nechže sa tam boháč teší
vo svojom bohatstve;
nechže si tam vykračuje
pyšne v drahom šatstve.

Telo moje prostá sice
halenôčka kryje;
ale pod ňou bohabojné,
čisté srdce bije.

Nízka je chalúpka naša,
ale mi je milá,
v nej spokojnosť, v nej prebýva
láska ušľachtilá.

Kto vie, či som nie šťastnejší
ja pri svojej práci,
nežli tam ten pán vo svojom
vysokom paláci?

Že na náš stôl strojných jedál
 kuchár nepredkladá? —
Čo je potom! — mne môj obed
 voždy chutne padá.

Nuž a keď sa chlap vyrobil
 z chuti ces deň celý,
spí si potom, sťaby ležal
 v hodbabnej posteli.

Ale chýr a sláva v svete —
 to vraj veľa platí; —
nedbám, keď len aj chudoba
 svojej cti netratí.

A tak, bár som ja len šuhaj
 z chudobného domu, —
preto ešte nezávidím
 na svete nikomu.

Rečňovanka I

Vojin na úmoru.

Koníku môj vraný, od kráľa mi daný,
už ma neponeseš, ja som dorúbaný.

Tečie, — dotekáva tá moja krev mladá:
Už na moje oči tma hrobová padá. —

Hen slovenská Tatra, tam bystrý Váh beží:
Tam moja dedinka v šírom poli leží.

Maličká dedinka, v nej dobrá rodina,
nikdy neprivíta víťazného syna.

Dajte, bratia, ohlas smutnému otcovi,
že som padol verný vlasti i kráľovi.

Sam. Chalupka.

Bojovník.

Koníčok môj bystrý, vraný,
preberajže nožičkami,
kým zajdeme za tú horu,
zpoza hory do táboru.

Bubny hučia, trúby vreštia,
dajže Bože, dajže štestia!
Oceľ skáče od oceli,
rúbajú sa chlapci smelí.

Rúbajú sa šabličkami,
strieľajú sa gulôčkami,
guľky šable nasledujú
chlapcom hlávky odfrkujú.

Hudba zvučí, hrmia delá,
váľajú sa mrtvé telá,
Krev sa valí potokami,
kone hrabú nožičkami.

Koníčok môj bystrý, vraný,
už som celý dorúbaný,
hlavička ma páli, bolí
rozťatá je na dve poly.

Koníčok môj smutný, vraný,
chodže v moje rodné strany,
choď povedať mojim zlatým,
že sa viac už nenavrátim.

Povedz smutnej matke mojej,
aby v žiali, v biede svojej,
za moju dušu úbohú
modlila sa pánu Bohu.

Koníčok môj smutný, vraný,
či neideš v naše strany?
Smutno ti ma tu opúšťať,
nemá mňa tu kto zahrabať.

Nebojže sa, keď sa vzbudia,
zahrabú ma dobrí ľudia,
vetrík príde pozavieva,
zaplače, pieseň zaspieva.

Žiale raňajšej rosičky
vylejú na hrob slzičky,
dajú lampy skvostné pánske
malé mušky svätojánske.

J. Kalinčák.

Šuhaj do vojny.

Podletel si sokol, podleteli dvaja —
do vojny hotujú mladého šuhaja.
I koník i srdce od radosti skáču, —
nech doma ostanú, čo pred vojnou plačú.

Na mladom javore vrchovec sa kloní —
veru ti pristane, šuhajko, na koni!
Ako bys' vyrástol dakde v polnom kvieti;
nie každá krajina máva také deti.

Podletel si sokol, podleteli dvaja —
už vyhotovili do vojny šuhaja;
Jde — len na mater ešte raz pohľadí.
Taký šuhaj šabľou hockde nezavadí!

I. Čaják.

OBSAH.

SLOVNÍČEK.

A

abo, bo, aneb
aj, i
ak, jestli
ako, jak, jako
akože, jakže, zajisté
apko, apo, apuško, apušenko, otec
azda, azdaj, snad.

B

babrák, mazač
bača, bače, správce pastýřův, vrchní ovčák
bars, byť, ač, ačkoliv
báťa, strýček
bedákať, naříkati
bedár, ubožák
belasí, modrý
belastá, bělavá
belastom, modřem
bláhala si, blaženou byla
blyskoty, lesklé věci, klenoty
boči, vyhybá
bol, byl
borina, borový les, jehličí
božekať, naříkati, stonati
bôl, bol
braček, bratr
bralo, skalisko
brydký, škaredý
budzogáň, bodsekáň, železný palcát
buvať, spáti
byko, býk

C

cenkavých, zvonících
ces, přes
cez, cezeň, skrz, zkrze něho
cifrovný, ozdobný, nádherný
cintorín, cmíter, hřbitov
clivo, smutně
cnie, truchlý.

Č

čapí, udeří, pleskne
čara, výměna
čaruvať, vyměniti, zaměniti
čík, piskoř (ryba)
čižmár, švec, obuvník
čriedy, stáda
čudný, podivný
čudo, div, zázrak
čupeť, čupěti, seděti jako Turci
čuš, mlč
čušať, mlčeti
čuť, slyšeti.

D

dač, dačo, něco
dák, dáko, dajako, nějak
dáky, nějaký
dakto, někdo
daraz, někdy
darček, dárek
dážd, dáždik, déšť, deštík
develenka, divenka
dlhšie, déle
diviak, divoký vepř
dnu, dnuká, dovnitř
dočím, dokud
dodrvené, zlámané
dolniak, obyvatel jižních Uher
dopekalo, (někdy) mrzelo
dosial, dosud
dostač, dosti
dostačia, dostatek
driečna, pěkná
drúzgal, lámal
dúbkom stáť, ježiti se (vlasy)
Dunčo jest jméno psa.

F

franforce, zdrapy
frišný, čerstvý
fujara, píšťala
fujaruje, na píšťalu píská
fujavica, metelice
fúrik, tačky, trakař.

G

gazda, hospodář
gazdinka, hospodyňka
gazdovstvo, hospodářstvo
gäjdy, dudy
grún, stráň
grznár, kožešník
guločkami, koulemi.

H

hádam, snad
hádky, hádanky
hajduk, dráb
hajdusi, drábi
halušky jest moučný pokrm
hej, (někdy) dno.
hen, tam
hydina, drůbež
hlavnica, poduška pod hlavu
hliviet, zaháleti, lenošiti
hocaj, hodsi, chodz, byť i
hoľa, místo holé, bez křoví a stromů, zvl. hora taková, kde se stáda pasou
hôlna črieda, horské stádo
hora, les na vrších
horári, lesníci
hore, vzhůru
horko, bolně
horniak, obyvatel sever. Uher
hor sa! vzhůru!
hrab, habr
hradská, silnice
hŕba, kopa, hromada
hrkútať, vrkati
hundravý, bručivý
húšťava, hustý les
húdať, húsť, gajdovať
hútal, rozmýšlel, rozvažoval
hyntov, kočár.

Ch

chlap, muž
chlapisko, statný muž
chniapali, tloukli
chrapčaly, drtily
chrbát, záda
chudá, hubená

chujavnula, ovála jej šátkem
chumaj, hloupák
chýr, zpráva, zvěsť.

I

iba, jen
idúcky, jdouce
ihla, jehla.

J

jagot, blyskot
jajkať, naříkati
jarček, potůček
jasen, *jesen*, podzim
jašterica, ještěrka
jednačka, vyjednávání
jednako, *rovnako*, stejně
jednostaj, stavičně
ježibaba, čarodějnice.

K

kabanica, halenka, kabát z hrubého sukna
kabanka, kabátek, kazajka
kabelka, torba
kálať, štípati, rubati,
kaštiel, zámek, hrad
keby, kdyby
keď, když
kým, než
klamár, lhář
klamárska parapúť, lživá zběrba
klinčeky, karafiáty, hřebíčky
klipnul; *len čo by klipnul*, (tu) za okamžik
kloncnul, klopýtl
klučár, klíčník
knišeš, kolíšeš
koč, kočár, kočárek
koliba, pastýřské obydlí na salaši
kolíska, kolébka
konár, silná větev
kopov, honicí pes
košár, místo prutovými ploty ohražené, kam se ovce na noc a před dojením zavírají
koštiale, kosti
kozliatko, kůzle, kozlátko
kozub, ohniště, krb
kôra, kůra
krajší, pěknější, hezčí
kŕdeľ, hejno
krem, *kremä*, kromě
kresačka, širočina
krivuliak, kulhavec
krpčeky, bačkory
krštenie, křtiny
kucapaca, mele
kurka, slepice
kút, kout.

L

laba, noha
lačný, hladový
lampáš, svítilna
lárma, křik, vřesk
láskať, milovati
lašovať, (někdy) ponáhlať
lecičo, cokoli
len, jen
lepáriky, motýlkové
lesice, lesa, prutový plot
letáček, vůbec co lítá
ligot, lesk, třpyt
ligotať sa, blýskati se
ločká, brká
lono, klín
lúče, paprsky sluneční.

Ľ

ľaľa, hle hle
ľalia, lilie

*

ľan, len
ľúba, milá.

M

mačka, kočka
manie, jmění
mašuro, sele, vepř
máta, straší
mátoha, strašidlo
meno, jméno
mínať sa, ubývati
milšia, milejší
myšacích, myších
mlackovia, mlatci
mladucha, mladá nevěsta
moriak, krocan
mravčok, mraveneček
mravec, mravenec
múr, zeď
múranom, zděném.

N

načím, potřebí
načúvať, naslouchati
nadiala, přízi ke kuželu přichystala
nadurená, naježena
nafúkať sa, nadmouti se
nahať, nechati
nachovať, nasytiti
najmä, zvláště
najskôr, nejdříve
nalokať, naslopať, napiti
námole, výmole
naozaj, *naozajst*, opravdu, skutečně
naozajstná, opravdová
napokon, konečně
naprihováral, napřimlouval
naradovaný, potěšený
naraz, najednou
nastráchal, nalekal, polekal
nebars, nevelmi
neborák, *neboráčik*, ubožák
neborka, chudinka
nečuchnul, ani nemukl
nedopáčil, nedohledl, neuzřel
negazdovské, nehospodářské
nechýrovať, neslýchati, nepozorovati
nenabudnúť, nenabyti
nepredúpi, neprovalí
nepritúlili, nepřivinuli
neroztreskla, nerozkočila
nevdojak, nenadále
navoľa, tiseň
nevykutal, nevyhledal
nevravievaj, nemluvívej
nezabrechal, nezaštěkal
nezabudnem, nezapomeneme
nezaratujeme, nezachráním
nezorí, nesvítá
niet, není
nik', (skrác.) nikdo
nôtiť, zpívati.

O

obdaleč, opodál
oblôčok, okénko
obzrieť, obezříti
odhovoriť, odmluviti
odkapalo, ztratilo se, zašlo
odkľatý, *odkliaty*, odkletý, vysvobozený
odpratať, odkliditi
odtisneme, odženeme
ohlásiť sa, ozvati se
ohliadať sa, ohlížeti se
ohnisko, krb
okopnelé, holé (po roztání sněhu)

ominalo, hnětlo, tlačilo
opáčiť, navštíviti
opálajú sa, houpati se
ostariem sa, sestárneme
ostatok, zbytek
ošomre, ohovoří, pomluví
otvorí, otevře
otupno, teskno
ovalím, uhodím
oziabe, zebe
ozrel, ohledl.

P

páč, viz, hle, hleď
páčila, líbila
páľa, palčivosť
palica, hůl
palota, palác
pamodaj, pan Bůh dej
paratia, domrzati
parobok, jinoch, mládenec
parom, bůh hromu a blesku; *kýho paroma*, kýho ďábla
papeky, palicemi, holemi
páper, *páperie*, prach
pasca, pasť
paznech, nehet
pazucha, podpaždí
pažerák, chřtán
perečko, kytička
petruška, petržel
pitvor, síň, předsíň
pýštekom, zobáček
pláca, *pláce*, mzda
plátanka, příštipek
plešivý, lysý
pľuhavý, škaredý
pobrali, (někdy) odejeli
počies, pačes, pačesy, co při česání lnu neb konopí odpadá, výčesky
počuli, slyšeli
počuvneš, uslyšíš
podaté, podobné
podperiť, podpěriti, kvítím ozdobiti
podpopelník, koláč z chlebové mouky
pohýňa sa, hýbe se
pohladká, pohlazí
pohabý, pošetilý, výstředně rozpustilý
pokázať, poukázati
pokým, než, dokud
pokonný, konečný, poslední
polovačka, hon, honba, lov
ponosujú, stěžují si, žalují se
ponúkol sa, pobídnul se
poponáhlal, pospíšil
posial, dosud
poskoril si, pospíšil si
postriežka, čekaná
pošuškal, pošeptal
pozreť, pohleděti
požičiavať, půjčovati
pôdstolie, spodní část stolu, v niž se dosud někde almara nachází
preč, pryč
predcaj, *predsa*, přece
prehýňa, přehýbá
preklačať, proklečeti
premávať, procházeti se
prepelica, křepelka
prepeče, mine nás to
prerečie, promluví
prežuval, (někdy) přemyslil
priadky, přástky
priadky opriadajú, přástky se dokonávají
priam, zrovna

priečinok, oddíl
priklonil sa, pozdravil
prikvitnul, neočekávaně přišel
priputnal, přivázal, připoutal
priúčka, poučení
prizeral sa, pohlížel
prosto, rovně, přímo
protiveň, protivizeň
prť, *pyrť*, chodník v lese, pěšinka
pýtať sa, tázati se.

R

ráčiti někoho, milovati
rata, pomoc
rátať, počítati
raz, jednou
rehotať, *ryhotať*, řehtati, smáti se
rezko, hbitě
rýf, loket
robil, dělal
robota, práce
rovnako, stejně
rozhútať, rozvážiti, rozmýšleti
rozbrieždilo, rozednilo se
rozdrviť, roztlouci
rozpajedí, rozhněvá, rozzuří
roztresol, prasknul
roztvoril, otevřel
rozvidnieva sa, rozednívá se
rubar, drvoštěp
rúče, veselo
rúčka, rukojeť.

S

samopašný, rozpustilý
salaš, bouda ovčácká z chrastí, koliba; místo v lesích a na horách, kde ovce po celé léto se pasou
senco, seno
skôr, spíše
slák, šmytec
slopať, píti
smäd, žízeň
smidka, skývka
smyk, šmytec
sobáš, svatba, sňatek
sopúch, *sopúšek*, díra do peci
sosobášiť, oddati se, sňatkem se spojiti
spachtoš, ospalec
sporák, sporokrb
sprostý, hloupý
srde, udatně, směle
sťa, jak
stlp, sloup
storaký, sterý, stonásobní
stretnúť, potkati
stvára, páše
stvora, tvor, stvor, stvoření
súci, schopný
svorka, žinka, řemen, jímž bývají psi svázáni
svrčina, smrk, modřín
sytno, peklo.

Š

šatka, šátek
šiarkan, drak, had okřídlený.
širica, halena, houně
škovránok, skřivan
škriepili sa, přeli se
škrupina, skořepina
šmikna, kovárna
štica, vlasy
šuhaj, mládenec
šuchnul, vstrčil, podal, šplíchnul
šumný, hezký
šumnulinké, krásné, hezké.

T

tadial, tady
tanistra, torba
tašli, odešli
telce, telata
testina, švegruše
teraz, nyní
tien, stín
tíško, tiše
tôňa stín
trávnica, děva trávu požínající
trblietať sa, míhavě svítiti
tria, *traja*, tři
triezvy, střízlivý
trlo, trlice
tuná, tu, zde
túžnym, toužebným
tynta, inkoust.

U

udobriť, usmířiti
unúvať, (v smysle) požadovati, obtěžovati
*upratuj*e, uklízí, uspořádává
urobte, učiňte, udělejte
ustatý, ukonaný, unavený
utiahol, ukryl se, někam zalezl
utúliť, ukryti, schovati, ukrčiti
uveličený, potěšený.

V

valaška, sekerka na rukojeti nebo na holi
vari, snad
varovať, opatrovati, střežiti
vatrál, jednoduchá opálená hůl, palice
vdaka, díky, vděk
veľa, mnoho
vidiek, okolí
vidno-zavidna, za světla
Vlčko jest jméno psa pastýřského
vohlač, namlouvač
vohľady, námluvy
volač, *volačo*, něco
voľakedy, někdy, kdysi
voľakialsi, odněkud
voliaky, *volajaký*, nějaký
vopred, *predem* napřed
voziar, vozka, forman
vôľa, vůle
vraví, mluví, hovoří
vraj, prý
vravenie, mluvení
vrecko, kapsa, vak
vreco, měch
vŕtka, kolovrat, kužel
vybozkávať, líbati, celovati
vybŕdol, vyvázl
vycerí, vycení
vyčastovať, uhostiti
vyduriť, vypuditi, vyslati
vyhovorky, výmluvy
vychudlý, hubený
vychvílilo sa, vyčasilo se, vybralo se
vychýreného, věhlasného, pověstného.
vyočiť, vykoukati
vyšticovať, za vlasy tahati
vytreštil, upřel zrak
vyzeral, vypadal, vyhlížel.

Z

zabol, zapomněl
zabola, *zabudla*, zapomněla
zabreše, zaštěká
zacrendžať, zavzníti

začudoval sa, podivil se
zadlárí, zaškrtí
zadrhnúť, uškrtiti
Zahraj jest jméno psa ovčáckého
zahvízdol, zapískl
zákalistý, zadrhnut
zanemel, oněměl
zaobchodil, zacházel
zapasie (zde) zažere
zápoľa, skála
zarábäť, vydělávati
zariadiť, zaříditi, uspořádati
zaraz, hned
zarazil sa, ustrnul
zašmarila, zahodila
zatiaľ, dotud
zatrepali, zabouchali
zatvoriť, zavříti
zaveril, zadušoval
zavýjať, výti
zazreť, spatřiti
zbadať, (zde) spatřiti, zpozorovati
zborgoval, svěřil
zdrapím, chytím
zdrobila ho zima, lomcovala ním zima
zduril, splašil
zhýknuť, vykřiknouti
zkántriť, zničiti
zkapať, zhynouti, ztratiti
zkiad, odkud
zmárniť, *zmrhať*, *zkynožiť*, zničiti
zore, ranní a večerní záře
zovie, zve
z pod závozu, tolik jako z lůže pomůže
zrebie, výčesky lněné, konopné
zrela, uhlídala
zvonček, zvoneček
zvrtnul sa, zatočil se.

Ž

žaburina, žabinec.

Díl francouzsko-český. Cena 2 zl. 80 kr., váz. 3 zl. 40 kr.

„Posel z Budče“ píše v č. 35. dne 2. září 1875 takto:

„Záslužné toto dílo uvítají zajisté rádi, kdož učí se jazyku francouzskému, jakož i ti, kdož se v něm vyznají. Přes všechny pohromy slavného národa francouzského zůstává přece jazyk jejich řečí světovou, kteráž potřebna jest každému, kdo čerpati chce z bohaté literatury francouzské.“

Stručný přehled dějin literatury české doby staré a střední, kterýž pro žáky škol středních sestavil J. Vesnický. Druhé, opravené vydání. Cena 30 kr.

Stručný přehled dějin literatury české doby nové, kterýž pro žáky škol středních pokračováním doby staré a střední od J. Vesnického sepsal Frant. Bačkovský. Cena 40 kr.

Doplňky a opravy, které ku svému Stručnému přehledu dějin literatury české doby nové napsal Frant. Bačkovský. Cena 20 kr.

Spůsobové básnictví a jejich literatura. Jakožto úvod do dějin literatury sestavil prof. M. Blažek. Cena 2 zl., váz. v plátně 2 zl. 80 kr.

„Posel z Budče“ končí obšírnou úvahu o díle tomto v č. 1. dne 7. ledna 1877 takto:

„Tomu, kdož v dějinách literatury i ve spůsobech básnictví chce zaokrouhlených vědomostí nabyti, nemůžeme býti než tou radou, aby ke studii svému knihu tuto si zjednal.“

Janua linguarum reserata aurea čili: Brána jazykův otevřená aneb Planiště všech řečí a umění, to jest: Krátký spůsob z latinského (a kteréhokoli jiného) jazyka spolu se začátky všech umění svobodných pochopení pod stem titulů v tisíci propovědích obsažený. Od Jana Amosa Komenského. Nové vydání. Cena 1 zl.

Brus příspěvkem ku skladbě srovnávací. Sepsal prof. V. Prasek. Cena 50 kr.

Romáňi Čib čili jazyk cikánský. Sepsal Josef Ješina, farář ve Zlaté Olešnici. Cena 1 zl. 80 kr., vázaná 2 zl. 50 kr.

Obsah: O vlasti a době objevení se Cikánů v Evropě. — Cikáni v Čechách. — O původě jazyka cikánského. — Část I. Mluvnice. — Část II. Slovník cikánsko-český a česko-cikánský. — Část III. Mluva. Bájky. Cikánské

písně. — Mluvnice cikánského nářečí v Rusku. Ze staviva Grigorjeva a Boehtlingka zbudovali Josef Ješina a Fr. Ulrich. — Se slovníčkem.

Malý kreslíř. Sbírka vzorků pro školy obecné dle návodu stigmografického. Sestavil Hugo T. Kolisko, učitel.

Stupeň	I.	12 lithogr. listův.	Cena 40 kr.
„	II.	20 „ „	„ 50 kr.
„	III.	30 „ „	„ 80 kr.
„	IV.	30 „ „	„ 80 kr.

„Čtvrtá tato sbírka „Malého kreslíře“ obsahuje velmi vkusné tvary křivočárné, které výborně se hodí pro vyšší třídy školy obecné. Sbírka prvého oddělení obsahuje snadné obrazce, z části čáry kruhovitě sestavené, druhá pak počínajíc archem 15. předvádí nejprve pojmenování a označení kruhu a jeho části, ellipsy, závitnice a čáry vejčité, archem pak šestnáctým velmi úhledné, prosté a snadné obrazce kruhovité dle osvědčené methody označení prvého obrazce se všemi čarami pomocnými, druhého a následujících na půdě podkladné (čárkovitě) bez pomocných čar. Mnohé obrazce jako 19, 21, 25, 26, 28 a poslední 30 jsou velmi zdařilé. Kniha tato jest pěkným dárkem milé mládeži školní k novému začátku roku školního, zamlouvajíc se i svou poměrně nepatrnou cenou.“

„Zprávy apoštolátu tisku“, roč. I. čís. 11.

České hudební školy. Malát, Theoreticko-praktická škola pro housle. Sešit 1. až 10. po 60 kr.

☛ Sešit 1.—3. ve 3. vydání, sešit 4.—6. ve 2. vydání.

☛ Schválena ministerstvem osvěty a vyučování dne 22. července 1884 č. 12064 za učebnici.

Malát a Mašek, Theoreticko-praktická škola pro piano. Sešit 1.—12. (úplná) po 60 kr., celá za 7 zl.

☛ Schválena ministerstvem osvěty a vyučování za učebnici dne 31. května 1885 č. 7480.

Fibich a Malát, Velká theoreticko-praktická škola pro piano k soustavnému vyučování od prvých počátkův až k dokonalosti virtuosní. Sešit 1. až 10. po 1 zl.; díl I. (sešit 1. až 5.) vázaný za 6 zl.

Malát, Theoreticko-praktická škola pro harmonium. Sešit 1. až 3. po 1 zl.

Vetter a Cibula, Velká theoreticko-praktická škola na citeru. Sešit 1. až 6., (úplná), sešit 1. ve 2. vydání za 2 zl., sešit 3.—6. po 1 zl. 60 kr. Celá za 9 zl., skvostně vázaná za 11 zl.

Alois R. Lauermann dříve Millký a Novák v Praze.

